

*J*IHOČESKÝ *H*EROLD

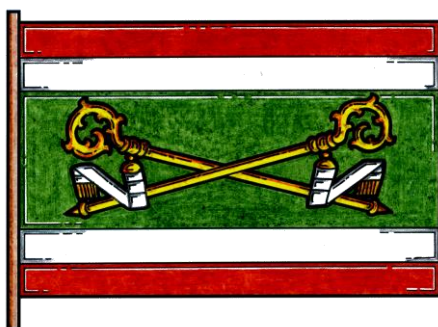
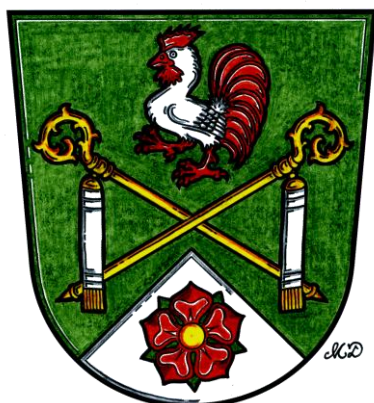

Časopis o historii a pomocných vědách historických

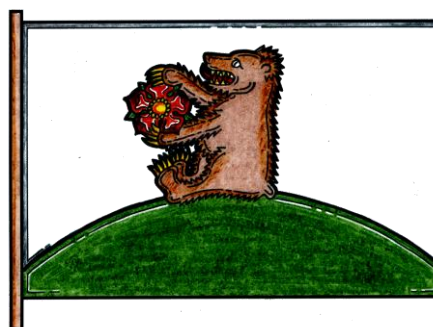

Petr Vok z Rožmberka

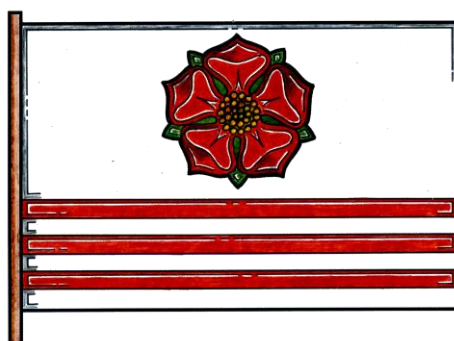
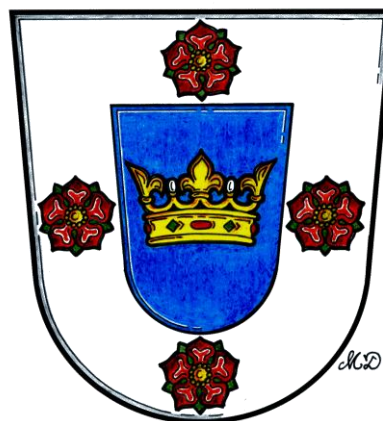
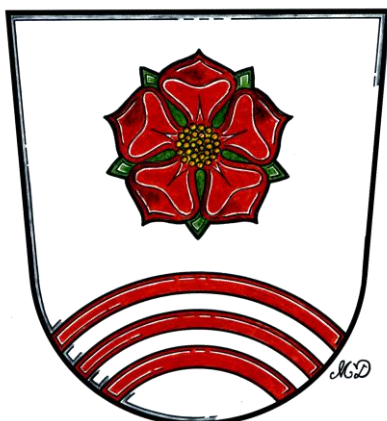
2/2011

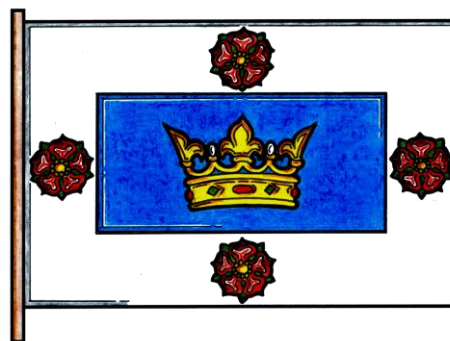
Světlík

Horní Planá

Větrní

Zlatá Koruna

<i>Autor příspěvku</i>	<i>Název článku</i>	<i>strana</i>
Daněk Milan Ing.	Znaky obcí Jihočeského kraje se symbolem rudé růže IV.	2
	Obsah	3
Daněk Milan Ing.	Úvodník	4
Daněk Milan Ing.	Znaky obcí Jihočeského kraje se symbolem rudé růže, díl 2.	5
Miroslav Milec	Poklady z našich archivů	11
Daněk Milan Ing.	Výstava Jan Zrinský „poslední Rožmberk“	13
Buldra Vladimír	Petr Vokz Rožmberka – vojevůdce bez vavřínu	14
Daněk Milan Ing.	Soběslav, město pětileté růže	35
Daněk Milan Ing.	Prachatická výstava „Poslední sbohem renesančního velmože“	37
Daněk Milan Ing.	Pamětní mince k 400 výročí úmrtí posledního Rožmberského vladaře	37
Daněk Milan Ing.	Výstava „Rožmberská růže v symbolech obcí“	
Daněk Milan Ing.	Výstava „Ryby a lidé“ na tvrzi Žumberk	
Daněk Milan Ing.	Pohřeb Petra Voka z Rožmberka v Třeboni	
Daněk Milan Ing.	Znaky obcí Jihočeského kraje se symbolem rudé růže V.	
Daněk Milan Ing.	Znaky obcí Jihočeského kraje se symbolem rudé růže VI.	

Jihočeský Herold č. 2/2011

Časopis o historii a pomocných vědách historických

vydáván 2x ročně

číslo 2/2011 vydáno v Českých Budějovicích dne 31.12.2011

vydavatel : Ing. Milan Daněk, Dlouhá 18, 370 11 České Budějovice

evidenční číslo MK ČR E 14574

u časopisu není prováděna jazyková korektura

Kontaktní adresa pro příjem příspěvků:

Ing. Milan Daněk, Dlouhá 18, 370 11 České Budějovice

Telefon: 737 438 029 po celý den

e-mail: jihocesky.herold@seznam.cz

Tak už nám ten náš „slavnostní“ rok pomalu končí a postupně začínají jednotlivé organizace hodnotit, jak se oslavy povedly. I my jsme začali bilancovat a s podobně zaměřenými lidmi hodnotit, jak ten či onen pořadatel v našich očích uspěl. A jak toto hodnocení mezi laickou veřejností dopadlo? Někomu se akce povedla, někomu méně. Některé akce s nízkým rozpočtem uspěly, někdo i s velkou finanční podporou a propagací neuspěl. Jak já sám hodnotím některé z výstav a akcí se můžete dočíst v časopisech, které právě držíte v rukou. Snažil jsem se Vám zprostředkovat reportáže ze všech důležitých akcí, které se tento rok uspořádaly. A jak tedy u mne obstály?

Kupodivu podle mého mínění měly větší úspěch ty menší akce, i když výjimky se samozřejmě našly. Naprosto nejlepší podle mého mínění byly dvě výstavy v muzeích v Prachaticích a v Soběslavi. Obě tyto výstavy byly dle mého názoru naprosto profesionálně připravené a prakticky se jim nedá nic vytknout. Dobrou úroveň měly výstavy, které připravili pracovníci Jihočeského muzea na tvrzi Žumberk – „Ryby a lidé“, která se týká rožmberských rybníkářů a také na hradě v Nových Hradech – „Rožmberské Novohradsko“. Také doprovodné akce, které se letos konaly v „rožmberských“ barvách se opravdu povedly – myslím tím „Rožmberské sklářské slavnosti“ v Nových Hradech, samozřejmě akce pořádané v Českém Krumlově, ale také například slavnosti v Bechyni. Nemohu posoudit jak se povedla akce, jejímž jsem byl spoluvůrcem, myslím tím výstavu pořádanou Jihočeským muzeem v radniční výstavní síni v Českých Budějovicích s názvem „Rožmberská růže v heraldických znameních měst a obcí ...“. Podle mého názoru pořadatelé, včetně mé osoby tak trochu podcenili možnost přilákání návštěvníků formou reklamy. Poučení pro příště.

A nyní k těm akcím, které podle mého názoru nebyly až tak dobře provedeny. Výstava ve Valdštejnské jízdárně v Praze měla obrovské množství nádherných exponátů, to nelze popřít. Zda byly doprovodné akce také tak kvalitní posoudit nemohu, to ponechám na jejich návštěvnících. Stručný průvodce výstavou Rožmberkové byl proveden naprosto perfektně, i když se mi při celkovém počtu stránek (více jak 200) zdá název „stručný“ tak trochu nepatřičný. Nicméně, vezmu-li v úvahu kolik by muselo být popsáno stránek, kdyby měly být uvedeny všechny vystavené předměty, asi to sedí. Tak trochu mne ale při její návštěvě překvapilo to, že byla umístěna do tmy. Je mi jasné, že některým exponátům příliš mnoho světla nesvědčí, ale tma si myslím byla příliš velká. A navíc, jak je vidět na fotografiích, umístěných na webových stránkách nebyla vždy – vernisáž byla osvětlena naprosto jinak? Proč asi? A co mne v průběhu roku naprosto zklamalo, to je přístup hlavního garanta Rožmberského roku – Jihočeského kraje. Ačkoliv výstava v pražském Rožmberském paláci, kterou byl tento slavnostní rok otevírán, začala již v listopadu 2010, na webové stránce www.rozmberskyrok.cz ještě v březnu 2011, tedy 4 měsíce po otevření této výstavy, nebyla ani čárka. Proto se také případní zájemci o její návštěvu neměli kde informovat, kde tento palác na Pražském hradě hledat, dokonce ani informace o otevírací době a cenách vstupného. Takovýto přístup je prostě neomluvitelný. Já sám jsem se v březnu do Prahy vypravil, ale bohužel výstavu neviděl. Než jsem se dozvěděl, kam vlastně jít a než jsem tento palác našel, bylo zavřeno, takže má cesta byla (???) naprosto zbytečná. Ale alespoň jsem se proto zeptal některých známých, kteří měli to štěstí a na návštěvu se dostali, jak se jim líbila. Bohužel jejich hodnocení bylo negativní – pár panelů s informacemi, dvě vitríny s nádobím a dvě figuríny, navíc značně předražené vstupné. Prostě nic moc. A poslední zklamání jsem bohužel zažil na akci, která rožmberský rok symbolicky uzavírala – údajná výstava před rekonstrukcí pohřebního průvodu Petra Voka 5.11.2011 v Třeboni. Akce, která podle mého názoru měla být naprostým vrcholem celého Rožmberského roku se pořadatelům přes perfektní propagování v denním tisku nepodařila. Tím nemyslím samotný průvod, tomu nelze nic vytknout, ale to co mu předcházelo. Ale o tom píší na jiném místě v tomto čísle časopisu.

Světlík je třináctou představovanou obcí s rožmberskou růží ve znaku. Leží asi 15 km jihozápadně od Českého Krumlova na silnici do Frymburka. Obec jehož nadmořská výška je přibližně 750 metrů nad mořem byla založena na tzv. svatotomášské stezce, která vedla z Horního Rakouska do Českého Krumlova. Obec nad údolím Strážného potoka je prvně připomínána 16.června 1258 v listině, jíž byl Světlík (v listině nazývaný jako Liechtenwerdt) Vokem I. z Rožmberka darován bratřím premonstrátům v rakouském Schläglu. V roce 1423 byl Světlík vyloupen a vypálen husity. Později se Světlík stal poddanským městečkem krumlovského panství, kam patřil v období 1624 až 1850. Původní zemské stezky se v pozdějším období od Světlíku odklonily a z toho důvodu klesl i jeho význam. A s tím souvisel i odchod mnoha místních do jiných lokalit. Jedinou významnou architektonickou památkou ve Světlíku je původně románský kostel svatého Jakuba založený v první polovině 13. Století, který byl v 15. století upraven goticky a v letech 1872 – 1874 byl přestavěn novorománsky. U kostela stojí budova barokní fary ze 17. století. Další zajímavostí, která se nachází nedaleko obce severním směrem je zaniklá ves a zřícenina tvrze Pasovary pocházející ze 14.století. V blízkosti obce se nacházejí přírodní rezervace Rašeliniště Bobovec, Kotlina pod Pláničským rybníkem a další rašeliniště. Znak byl obci udělen rozhodnutím předsedy PS PČR č.15 ze dne 19.1.2007.

Popis znaku: „*V zeleném štítě snižený stříbrný hrot s červenou růží se zlatým semeníkem. Nad hrotem zkřížené zlaté odvrácené berly se stříbrnými sudarii se zlatým třepením, mezi jejich hlavami vykračující stříbrný kohout s červenou zbrojí a ocasem*“.

Popis vlajky: „*List tvoří pět vodorovných pruhů, červený, bílý, zelený, bílý a červený, v poměru 1 : 1 : 4 : 1 : 1. V zeleném pruhu zkřížené žluté odvrácené berly s bílými sudarii se žlutým třepením*“.

Horní Planá je čtrnáctá v pořadí představovaných obcí. Tak jako Frymburk a Černá v Pošumaví, i Horní Planá se nachází na levém břehu přehradní nádrže Lipno, ve vzdálenosti asi 20 km jihozápadně od Českého Krumlova. Zakladateli tohoto sídelního celku byli v první polovině 14.století mniši ze Zlaté Koruny. Na město Horní Planou povýšil král Karel IV. roku 1349. V průběhu 15.století se stala součástí krumlovského panství. A právě od této doby Horní Planá užívá i městský znak – medvěda s rožmberskou růží v tlapách. Významný vliv na rozvoj města měla na počátku dobrá poloha při obchodní stezce z Čech do Rakouska, později pak výstavba Schwarzenberského plavebního kanálu a výstavba železnice. V současnosti je Horní Planá rychle se rozvíjícím turistickým střediskem. Lipenská nádrž a Národní park Šumava nabízejí výborné podmínky pro vodní sporty, pěší turistiku i cykloturistiku. V zimě uspokojí upravené běžecké stopy a dostupná lyžařská střediska na Kramolíně či Hochfichtu v Rakousku i náročnější vyznavače zimních sportů. Příjemným zážitkem je bruslení na zamrzlé přehradě. Dnes je Horní Planá největším městem na břehu Lipenské přehrady a sdružuje sídelní celky Zvonková, Bližší Lhota, Hory, Pernek, Maňava, Jelm, Hodňov, Olšina, Žlábek, Hůrka, Karlovy Dvory a Jenišov. Architektonickou zajímavostí a zároveň dominantou města je původně gotický kostel sv.Markéty z roku 1374, později přestavěný pseudogoticky. Na jeho kůru jsou renesanční malby z počátku 16.století a unikátní varhany, které vyrobila firma J.Klosse z Krnova. Kostelní věž je navíc zajímavá tím, že původně pravděpodobně byla obranným prvkem města. Další architektonickou památkou je původně poutní místo na vrchu Dobrá Voda – barokní kaple Panny Marie Bolestné s klasicistními varhany varhanáře J.Breinbauera. Chráněná krajinná oblast Šumava byla zřízena v roce 1963 a v současnosti má rozlohu téměř tisíc kilometrů čtverečních. Národní park Šumava byl vyhlášen v roce 1991 na nejvýznamnějších územích CHKO Šumava. Severně od Horní Plané se rozkládá rozsáhlý Vojenský výcvikový újezd Boletice. Díky

odlišnému způsobu hospodaření a působení člověka zde mohlo být vyhlášeno „Významné ptačí území roku 2006 - Ptačí oblast soustavy Natura 2000“. Díky CHKO a NP Šumava, Boletickému vojenskému prostoru a v neposlední řadě i uzavřené příhraniční oblasti v 2. polovině 20. století se v okolí Horní Plané zachovala velmi neporušená krajina a příroda.

Popis znaku: „*Ve stříbrném štítě se zeleným návrším sedící vztyčený medvěd přirozené barvy držící červenou růži se zlatým semeníkem a zelenými kališními lístky*“.

Popis vlajky: „*List tvoří dva vodorovné pruhy, bílý a zelený vypouklý, v poměru 9 : 1. Přes ně sedící vztyčený hnědý medvěd s červeným jazykem a bílými zuby držící červenou růži se žlutým semeníkem a zelenými kališními lístky*“.

Patnáctou představovanou obcí je **Větrní**. Větrní leží asi 5 km jižně od Českého Krumlova u řeky Vltavy. Obec Větrní slučuje ve svých dnešních hranicích několik místních částí, bývalých osad či obcí - Dobrné, Hašlovce, Lužnou, Nahořany, Němče, Zatoň a Zatoňské Dvory. První písemná zmínka o obci Větrní je z roku 1347. Část z nich původně patřila klášteru v Ostrově, část premonstrátskému klášteru na Strahově, osada Němče bylo samostatným vladyckým sídlem. Nejstarší dějiny obce se spojují s dvorem, který právě roku 1347 Petr z Rožmberka dal do dědičného nájmu svému komořímu vladykovi Višňovi, a v roce 1368 jej získaly do dědičného držení. Od té doby se začali psát Višňové z Větrní. V pozdějších dobách bylo Větrní majetkem města Krumlova. Zásadní změnu v životě Větrní a blízkých obcí znamenal vznik brusírny dřeva v prostorách Pečkovského mlýna, což byl první krok ke vzniku pozdější velké papírny a celulózky. Kořeny papírny ve Větrní sahají do roku 1867. Tehdy koupil její zakladatel pan Hynek Spiro Pečkovský mlýn, sloužící do té doby svému původnímu účelu, mletí obilí. Založení papírny velmi výrazně ovlivnilo růst počtu obyvatelstva v obci. Po první světové válce se hospodářské poměry ve státě stabilizovaly a poválečná Spirova papírna se stala velkým podnikem s více než tisíci zaměstnanci. Nejzajímavějšími architektonickými památkami obce je renesanční jednopatrová budova bývalé tvrze, kostel Jana Nepomuckého a kostel sv. Jana Křtitele v Zátóni. Znak byl obci udělen rozhodnutím předsedy PS PČR č. 26 ze dne 7.5.1997.

Popis znaku: „*Ve stříbrném štítě nad třemi červenými oblouky pod sebou červená růže se zlatým semeníkem*“.

Popis vlajky: „*List tvoří sedm pruhů střídavě bílých a červených v poměru 8:1:1:1:1:1:1. V horním bílém poli červená růže o průměru dvě sedminy šířky listu se žlutým semeníkem*“.

Šestnáctou obcí je **Zlatá Koruna**. Zlatá Koruna leží na řece Vltavě severoseverozápadně ve vzdálenosti asi 7 km od Českého Krumlova. Klášter založil roku 1263 jako dík za vítězství nad Uhry v bitvě u Kressenbrunn český král Přemysl Otakar II. Klášteru bylo dáno jméno Svata čili Trnová Koruna, neboť král Přemysl obdařil klášter svatým ostatkem - trnem z trnové koruny, kterou měl na hlavě Kristus při ukřižování. Relikvie byla vsazena do zlata, a tak se původní název neujal. Brzy se klášteru začalo říkat Zlatá Koruna, a to jméno už mu zůstalo. Hospodářské a řemeslné zázemí vzniklo jihovýchodně od budov konventu. Obec se v rámci hospodářského zázemí začala rozvíjet až po ukončení řeholního života císařem Josefem II. roku 1785, kdy Jan Adolf ze Schwarzenberka koupil (roku 1787) celý klášterní areál. To se však netýkalo domků jednotlivých obyvatel, které jim stačil těsně před zrušením kláštera darovat opat Bylanský. Nový majitel pronajímal bývalé klášterní stavby různým továrníkům a dosud řídká zástavba předklášteří se začala zaplňovat domky dělníků těchto manufaktur a jinými objekty. Odlehlost místa a stísněnost prostoru uchovaly původní urbanismus a mnoho památek kláštera, kde působí velmi rušivě každý novodobý zásah, který nectí charakter staré zástavby. Převážná část obce je součástí Chráněné krajinné oblasti Blanský les. Kaňon Vltavy jev rámci projektu NATURA 2000 zařazen do seznamu přírodních Evropsky významných lokalit. Znak byl obci udělen rozhodnutím předsedy PS PČR č. 10 ze dne 15.7.1993.

Popis znaku: „*V modrém štítě se stříbrným lemem zlatá koruna se třemi viditelnými listy. V lemu jsou umístěny do kříže čtyři červené růže se zlatými semeníky*“.

Popis vlajky: „*Modrý list se žlutou korunou uprostřed. Bílý okraj široký jednu šestinu šířky listu se čtyřmi červenými růžemi se žlutým semeníkem vždy ve středu okraje. Koruna zaujímá jednu třetinu šířky i délky listu*“.

Sedmnáctou představovanou obcí je **Deštná**. A spolu s ní opouštíme okres Český Krumlov. Deštná totiž leží 15 km severoseverozápadně od Jindřichova Hradce. Leží v krajině stoupající od veselských a soběslavských blat směrem k vrchovině okolo Pacova a Křemešniku. První písemná zmínka o Deštné pochází z darovací listiny Oldřicha z Hradce z 25.7.1294. Páni z Hradce prodali Deštnou roku 1364 Rožmberkům, kteří ji připojili k panství choustnickému. Z té doby také pochází znak Deštné. Za husitských válek byla Deštná vypálena a došlo k poklesu počtu obyvatel, obchodu i řemesel. Roku 1596 Petr Vok z Rožmberka prodal Deštnou Vilému Rútovi z Dírné a ten ji připojil k zámku v Červené Lhotě. A pod vrchnostenský úřad v Červené Lhotě spadala Deštná až do roku 1848. Za doby, kdy byla Deštná v majetku Slavatů z Chlumu a Košumberka získalo městečko práva na více trhů, prodej soli a čepování vína. Slavatové také financovali stavbu věže kostela. V roce 1774 utrpěla Deštná pohromu velikým požárem, kdy vyhořela velká část městečka s radnicí a kostelem. I zvony se rozlily a shořely matriky a velká část městského archivu. Za jednoho z dalších majitelů panství, Ignáce, svobodného pána Sttilfrieda zde vznikla tradice nového řemesla – provaznictví, které proslavilo Deštnou po celém území monarchie. Ze Slezska také přivezl zchudlého, ve své době velmi významného hudebníka Karla Ditterse z Dittersdorfu, zakladatele německé opery, s jehož dcerou se oženil. Tenot významný hudebník zemřel v roce 1799 na Novém Dvoře a pochován je na deštnském hřbitově. V roce 1998 bylo otevřeno posledním potomkem rodu Kliků v prostorách rodinného domu Provaznické muzeum, jediné svého druhu v Čechách. Kromě toho zde bylo otevřeno ještě jedno muzeum – Letecké muzeum v Deštné se zaměřuje na naše letce z období II.světové války.

Popis znaku: „*Na stříbrném štítě je červená pětিলistá růže se zlatým středem a zelenými listy kališními*“.

Popis vlajky: „*List tvoří zelený žerďový pruh široký jednu pětinu délky listu a bílé pole s červenou růží se žlutým semeníkem a zelenými kališními listy*“.

Domanín je osmnáctou představovanou obcí. Také tato obec, stejně jako Deštná leží v okrese Jindřichův Hradec, ve vzdálenosti 3 km jižně od Třeboně. První písemná zmínka pochází z roku 1367, kdy je zmiňován dvůr a obec ve vlastnictví rytíře Franka ze Zelině. Od roku 1307 vlastnili Domanín augustiniáni z Třeboně a po zrušení kláštera připadla obec Janu Nepomuku ze Schwarzenberga. Ve 14. a 15. století se krajina kolem Domanína výrazně mění zakládáním nových rybníků, vysoušením zamokřeného území je získávána půda vhodná k polnímu hospodaření. V kronice nacházíme zápis, že za husitských válek byla vesnice několikrát vypálena. Také v průběhu třicetileté války ji údajně stihl podobný osud, kdy „většina lidu byla povražděna a hladem umořena“. Roku 1866 postihla Třeboň a okolí cholera, kterou sem zavleklo pruské vojsko. Hřbitovní kostelík sv. Jiljí je prvně uváděn 1515. Původní kostelík byl gotický. V letech 1574-1576 byl rozšířen Janem Vlachem. Z té doby zbyly na vnějším zdivu zbytky sgrafit. Kostelík byl původně bez věže, která byla přistavěna v r.1776 v barokním stylu. Z vnitřní nástěnné výzdoby je nejvýznamnější freska z r.1588 od T. Tesla, zpodobňující dominátora Viléma z Rožmberka s jeho dvěma manželkami. V letech 1784-1876 byl používán jako hrobka pro Schwarzenberskou rodinu. Novým místem pro pochovávání zesnulých členů šlechtického rodu se stala Schwarzenberská hrobka Božského vykupitele. Byla postavena v novogotickém slohu za pouhé 2,5 roku v letech 1875-1877 pod vedením autora Damitia Devoratzkého a nejen díky založení na mokrému podloží je

technickým unikátem. Znak byl obci udělen rozhodnutím předsedy PS PČR č. 39 ze dne 22.10.2008.

Popis znaku: „*Dělený štít. Nahoře ve stříbrno - modře sedmkrát polceném poli na prostředním vrchu černého trojvrší nasazená knížecí koruna. Dole ve stříbrném poli červená růže se zlatým semeníkem a zelenými kališními lístky*“.

Popis vlajky: „*Modro - bíle čtvrcený list, v horním žerďovém poli knížecí koruna, v dolním žerďovém poli červená růže se žlutým semeníkem a zelenými kališními lístky*“.

Také **Majdalena**, devatenáctá představovaná obec je z jindřichohradecka. Najdete ji na řece Lužnici, ve vzdálenosti asi 6 km jihojihozápadně od Třeboně. Na řece Lužnici se v blízkosti vesnice nachází vodácky nebezpečný jez Pilař, který vzedmutím zajišťuje napájení Zlaté stoky. Nachází v biosferické rezervaci UNESCO a v CHKO Třeboňsko. Žije zde cca 500 obyvatel. Nachází se zde malotřídní škola, mateřská škola, tři hostince, motorest a dvě prodejny potravin. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1397. nejdůležitějšími architektonickými památkami obce je kostel sv. Máří Magdalény, klenutý most se sochou sv. Jana Nepomuckého a bývalý poutní kostel, dnes kaple sv. Barbory. Řeka Lužnice protékající obcí Majdalena je jedním z vůbec nejoblíbenějších a vodáky nejčastěji navštěvovaných vodních toků v celé České republice. Lužnice protéká širokou Třeboňskou pánví, kde je koryto tvořeno četnými zákuty a bočními rameny, a svou malebností a půvabem je lákavá pro všechny vodácké příznivce. Pod obcí Majdalena se tok řeky Lužnice rozděluje na Starou řeku (meandrující, zarostlou a hůře průjezdnou) a Novou řeku s umělým, třináct kilometrů dlouhým korytem s dostatkem vody. V nejbližším okolí obce Majdalena je možné napojení na dvě částečně se překrývající značené cyklotrasy vedoucí z Chlumu u Třeboně do Českých Budějovic a naučnou stezku „Okolo Třeboně“, která tvoří uzavřený okruh mezi Třeboní, Starou Hlínou, Lutovou a Chlumem u Třeboně. V majdalenském okolí je možno provozovat i další doplňkové aktivity. Bohaté lesy v okolí přímo vybízejí ke sběru hub a dalších lesních plodin, vítaným zpestřením je také možnost rybolovu. Znak byl obci udělen rozhodnutím předsedy PS PČR č. 52 ze dne 25.3.2005.

Popis znaku: „*Ve stříbrno-modře šikmým modro-stříbrně vlnitě děleným vlnitým břevnem děleném štítě nahoře červená růže se zlatým semeníkem a zelenými kališními lístky, dole stříbrná dóza na masti*“.

Popis vlajky: „*List šikmo dělený modrým a bílým pruhem, každý široký jednu osminu šířky listu, na žerďové bílé a vlající modré pole. V bílém poli červená růže se žlutým semeníkem a zelenými kališními lístky, v modrém poli bílá dóza na masti*“.

Dražice jsou již dvacátou představovanou obcí. Leží asi 5 km západně od Tábora na silnici spojující Tábor s Pískem. Vznik obce nelze přesněji datovat, první zmínka se v písemných pramenech pochází z roku 1352, kdy patřila k panství příběnickému. V Dražicích stával hrad, a to za nynějším kostelem. Jsou zde dosud znát zbytky starých zákopů a hradní věže. Po roce 1420 se Oldřich z Rožmberka pokusil Tábor dobýt silou, ale neuspěl a od Tábora musel utéct. Husitská vojska poté plenila jeho statky. Roku 1469 dal statky zástavou městu Táboru. Kostel svatého Jana Křtitele byl vystavěn Pány z Ústí. Na to poukazují okna s trojlistou růží. Možná byl vystavěn spolu s hradem jako hradní kaple. Chráněná loď je postavena z materiálu rozbořeného hradu. Výklenková kaplička svatého Jana Nepomuckého na západní straně návsi u rybníka byla postavena roku 1787. Až do roku 1925 se u kapličky konávaly svatojanské pobožnosti. Znak byl obci udělen rozhodnutím předsedy PS PČR č. 25 ze dne 9.10.2007.

Popis znaku: „*V modro - stříbrně děleném štítě nahoře vyrůstající zlatý lev, dole červená růže se zlatým semeníkem a zelenými kališními lístky*“.

Popis vlajky: „*List tvoří dva vodorovné pruhy, modrý a bílý, v poměru 2 : 1 a svislý vlající červený pruh široký třetinu délky listu. Z bílého pruhu vyrůstá žlutý lev*“.

Přeštěnice, jednadvacátá představovaná obec leží ve vzdálenosti asi 6 km severovýchodně od Milevska. Z nejvyššího vrchu Stráže položeného 610 metrů nad mořem je krásný výhled do okolí a za jasného počasí je vidět i vzdálená Šumava. Pěkný rozhled je také ze samotné vesnice, která má podhorský charakter. První zmínka v historii pochází z roku 1379. Obec patřila k rožmberskému zboží - k hradu Příběnice. Roku 1530 se vlastníky stavají Švamberkové. Od Václava ze Švamberka kupuje Přeštěnici roku 1551 Oldřich Bechyně z Lažan. Bechyňské panství kupuje roku 1569 Petr Vok z Rožmberka, avšak Přeštěnice zůstává v majetku milevského kláštera až do roku 1575, kdy ji získal Kryštof ze Švamberka. Klášterní majetek později přechází na Hodějovské, těm je však po bělohorské bitvě konfiskován a roku 1623 se vrací milevskému klášteru. V této době byla Přeštěnice rozdělena na dvě části - Horní a Dolní. Horní část obdržel zpět milevský klášter, Dolní část získávají Čábeličti a ti ji prodávají pražskému měšťanu a kupci Janovi de Witte, který ji připojil k panství opařanskému. V současnosti zahrnuje obce Dražice, Držkrajov, Týnici a Mlčkov. Držkrajov je velmi stará vesnice připomíná se už ve 13. století. V historii měla mnoho vlastníků (např. Rožmberky, Švamberky a Čábelické). Více než sto let patřila jezuitům - nejdříve koleji jindřichohradecké a později až do zrušení řádu (r. 1773) koleji pražské. Znak byl obci udělen rozhodnutím předsedy PS PČR č. 75 ze dne 15.4.2010.

Popis znaku: „*V modrém štítě dvě zkrížené zlaté berly s vlajíci stříbrnými sudarii nad stříbrnou pilovitou patou s červenou růží se zlatým semeníkem*“.

Popis vlajky: „*List tvoří dva vodorovné pruhy, modrý a pilovitý bílý, v poměru 3 : 1. Bílý pruh má pět trojúhelníkových zubů sahajících do tří pětín šířky listu, V modrém pruhu dvě žluté zkrížené berly s bílými vlajíci sudarii. V bílém pruhu červená růže se žlutým semeníkem*“.

Radimovice u Želče jsou již dvaadvacátou představovanou obcí. Leží ve vzdálenosti asi 5 km jižním směrem od města Tábora, na levém břehu řeky Lužnice. Zakladatelem osady byla osoba, která se jmenovala Radim, čeleď jeho se nazývala RADIMOVICI a od toho byl odvozen název osady Radimovice. V červenci roku 1307 biskup pražský podstoupil tuto osadu a další majetky okolo Sepekova Jindřichovi z Rožmberka výměnou za hrady Křivosoudov a Herálec. Toto je také první písemná zmínka o obci. V roce 1891 byla za přispění občanů a nájmu z honitby postavena místní kaple, v roce 1893 byl založen dobrovolný hasičský sbor a v roce 1919 založen divadelní kroužek TYL. Dále pak v roce 1927 byla provedena parcelace, kde bylo rozparcelováno asi 67 ha pro občany Radimovic, Libějic, Slap a Lomu, zbytek pozemků /asi 90 ha/ a stavby ve dvoře koupil Jan Molík, rolník z Hodětína u Bechyně. V současné době má obec Radimovice u Želče 127 popisných čísel, ve kterých žije 387 obyvatel. Rok 1953 je rokem založení Tělovýchovné jednoty S o k o l, v roce 1960 byla postavena místní sokolovna a v roce 1978 se otvírala budova nové mateřské školy, která je v provozu dodnes. Znak byl obci udělen rozhodnutím předsedy PS PČR č. 15 ze dne 19.1.2007.

Popis znaku: „*Ve stříbrném štítě s černou patou červená růže se zlatým semeníkem a zelenými kališními lístky. V patě zlaté břevno*“.

Popis vlajky: „*List tvoří tři svislé pruhy, černý, žlutý a bílý, v poměru 1 : 1 : 4. V bílém pruhu červená růže se žlutým semeníkem a zelenými kališními lístky*“.

Třiadvacátou představovanou obcí je obec **Řípec**. Obec se nachází na dohled od města Veselí nad Lužnicí, asi 2 km severovýchodně. První dochovaná písemná zpráva o obci je z roku 1363. Jméno Řípec obdržela osada dle vši pravděpodobnosti od toho, že byla založena na kopci menším. Za starých časů se velkému kopci říkalo říp, malému řípec. Dle tohoto původu jména je zřejmé, že obec Řípec je jednou z nejstarších osad v okolí, neboť již v 10. století se připomíná, že mezi jinými osadami i Řípec patřil Jindřichu Dráčovskému na Dráchově. Že krajina zdejší byla již velmi brzy obydlena, svědčí pohanské mohyly v lese

"Klobasná". Výše zmíněná Strážka je památkou župní hranice Doudlebské a byla hlídkou území župního proti nepříteli, neboť okolo Řípce táhla se zemská stezka do Rakous od Dráchova, která byla důležitá pro dopravu zboží. Až do roku 1360 patřil Řípec paní Anně z Lipé, která ji v téže roce darovala Oldřichovi z Rožmberka. Po něm následoval v držení Řípce pan Vilém z Rožmberka. Dále se připomíná, že Řípečtí museli vozit kámen ze svých pozemků na stavbu kostela a věže do Veselí nad Lužnicí. Po té náležela Soběslav s Řípcem panu Petru Vokovi z Rožmberka. Roku 1397 koupil pan Jindřich z Rožmberka ve vsi zdejší jeden a půl lánů pozemku a připojil jej ku špitálu soběslavskému. Z toho důvodu zůstal podnes v katastru řípecké obci soběslavské rybník, zvaný "Špitálek". V roce 1465 vypálili Řípec odbojní páni krále Jiřího z Poděbrad. Roku 1594 Řípec koupila od pana Petra Voka obec Soběslav, v té době zde žilo 22 osob a roku 1620 - 8. listopadu propadl Řípec konfiskaci, statky byly sebrány a královské komoře odevzdány. V letech 1881-85 - postaven nový kostelík zasvěcený "Nanebevzetí Panny Marie" stavěl stavitel Roubal ze Soběslavi na náklady obce. Obraz na oltáři namaloval farář z Deštné na náklady pana Františka Vaňaty. Dne 29. června 1888 zde sloužil svoji první mši "primici" zdejší rodák p. František Hamr. Znak byl obci udělen rozhodnutím předsedy PS PČR č. 70 ze dne 11.5.2006.

Popis znaku: „*V modrém štítě nad stříbrným návrším s červenou růží se zlatým semeníkem a zelenými kališními lístky dvě zkřížená zlatá liliová žezla, mezi nimi nahoře zlatá koruna, po stranách položené odvrácené stříbrné lilie*“.

Popis vlajky: „*Modrý list s bílým žerďovým pruhem širokým jednu čtvrtinu délky listu. V horní polovině bílého pruhu červená růže se žlutým semeníkem a zelenými kališními lístky. V modrém poli zkřížená žlutá liliová žezla, mezi nimi nahoře žlutá koruna, po stranách položené odvrácené bílé lilie*“.

Poslední, čtyřladvacátou představovanou obcí je obec Slapy. Leží také na tábořsku, asi 2 km jihozápadně od Tábora. První písemná zmínka o obci Slapy je z roku 1495, kdy Petr z Rožmberka odprodal obec Vítovi ze Rzavého a obec Slapy příslušela k Dobronicům. Po zrušení roboty patřila obec k politické obci Dražičkám až do r. 1889. Tohoto roku se stala obec Slapy politickou obcí s osadou Lhotkou Hnojnou (dříve Lhotka Kamenná). Uprostřed návsi je kaplička, postavena byla r. 1911. Roku 1925 měla obec 44 popisných čísel. Obec má stanici elektrické dráhy, jež byla postavena r. 1903. V roce 1922 postavilo "Družstvo lihovarníků" ústav pro zušlechťování zemědělských produktů. Prvním ředitelem tohoto ústavu je pan Rudolf Figna. Roku 1923 rozhodla se obec Slapy k stavbě společného hřbitova s obcemi Radimovicemi, Libějicemi a Dražičkami. Od srpna 1924 se svítí ve Slapech elektrinou. Do roku 1930 jsou v obci provozovány dva hostince - hostinec "U Skaláků" a hostinec "U Procházek". Znak byl obci udělen rozhodnutím předsedy PS PČR č. 75 ze dne 15.4.2010.

Popis znaku: „*Ve stříbrno-modře polceném štítě červeno-stříbrně polcený hrot provázený vpravo červenou růží se stříbrným semeníkem, vlevo stříbrnou růží s modrým semeníkem, v hrotu obrácená stříbrno-modře polcená podkova*“.

Popis vlajky: „*List tvoří dva vodorovné pruhy, bílý a modrý, a červeno-bíle dělený vlající klín sahající do první třetiny délky listu s bílo-modře dělenou podkovou obloukem k vlajícímu okraji. V žerďové části bílého pruhu červená růže s bílým semeníkem, pod ní v modrém pruhu bílá růže s modrým semeníkem*“.

Prameny:

J.Čarek	Městské znaky v Českých zemích, ACADEMIA, Praha 1985
	REKOS, registr komunálních symbolů, www.psp.cz/rekos
	webové stránky jednotlivých měst a obcí

V rámci Rožmberského roku se i v této rubrice zaměřujeme na listiny, které pochází od Rožmberků, nebo mají k tomuto rodu určitý vztah. Proto i ta dnešní listina je tvz. „rožmberská“. Jedná se shodou okolností o listinu, která byla vystavena na výstavě v Praze a jejíž podoba byla otištěna v knize Rožmberkové – stručný průvodce výstavou, se kterou jste byli v našem časopise seznámeni v minulém čísle. Touto listinou je dědická smlouva, kterou uzavřeli bratři Vok a Petr z Rožmberka s pány ze Švamberka v roce 1464.

Doslovný přepis listiny, která je psaná česky je následující:

„My Vok a Petr bratrzie vlastný z Rožmberka, jménem našim i bratří našich i také všech dědicům a budoucím našich wyznáváme tímto listem všem vuobec a především kdož jich třilistu nebo čtouce slyšeti budou, jakož nejjasnější kníže a pán pan Vladislav král Český a markrabie Moravský, též pan náš milostivý račil jest nám a bratřím našim své královské povolení dáti: abychom statky naše dědické zapisné kteréž máme nebo míti budem, mohli odkázati a zříditi za zdání svého neb na svatební posteli. Také abychom s urozeným pánem panem Bohuslavem ze Švamberka a na Zvíkově atd. a s syny jeho přáteli našimi milými vstupek a v pravý spolek vejíti mohli kteréž to dané poručení odkázání i také v spolek vstoupiti, aby tolik moci a pevnosti mělo jakobi deskami zemskými zapsáno a vročeno bylo že jakož ten list od jeho královské milosti nam na to dany, to všecko v sobě slovo od slova šíře a světleji drží a zavaže že znamená vše my nadepsany Vok a Petr bratří vlastní z Rožmberka že toho světa nestálost a že častokrát vdově znamením Božím dopuštěním. A jestliže v záravem o svém panství a statku zřízení potřebným předsevzetím neučiní že skrze dopuštění boží rod náš kdy měl sem k takovému rozčilení a zmatku nepřišlo. Ale aby se raději dostalo těm přátelům našim kterýž bychme toho nejraději předali a znamenaje vlastní přátelství které jest mezi námi a bratřimi našimi a mezi urozeným panem panem Bohuslavem ze Švamberka a.t.d. (titul) a syny jeho přáteli našimi milými jenž jsu nám vážny v potřebách našich z vlastním přátelskou vůli ukazovali s nim a se všemi syny jeho a dědici jich v pravy dědicky spolek vstoupili jsme a mocí listu tohoto vstupujem se všim panstvím a zbožím našim dědickem manském zápisným mohvittem i nemohvittem ktožkolivek mame aneb darem pana Boha všemocného v budoucích časech činiti budem že všechny svrch v tom nic nevněmijic a nic poznastavajic. A což se zapisov neb listov dotýče, kteréž máme aneb budoucně činiti budem, aby tento list plnu a celu moc miel jakoby na každý zvláště dobrá vůle vedle obyčeje země České vedle potřeby udělena byla kromě toliko toho sobě podstava jestliže by dopuštěním Božím k tomu přišlo že by jež na jediném z našeho rodu a kmene Rožmberského od nás dědické pošlého mužského pohlaví rod náš završen byl a žádných dědiců našich mužského pohlaví, že by nebylo tehdy takový aby mohl odkázati a dáti deseti tisíc zlatých uherských budto přitem neb služebníkem svým na zaduše komuž se jemu kolvek zdáti a líbiti bude a tomu každému pan ze Švamberka společníci a přátele nás mají a povinni budou to všecko dáti splnit úplně a docela určení pravé a bez zmatku i odporu všelikterakého a jestliž by která dcera nebo sestra našeho rodu pozůstala pokaždé má dáno být věna dva tisíce zlatých uherských a tři tisíce zlatých uherských na výpravu kteréžto spolek nadepsaný na takovou plnou a dostatečnou moc míti jakoby deskami zemskými zapsán a utvořen byl. A jestliže by nadepsán pan Bohuslav ze Švamberka neb synové jeho a budoucí jich toho na nás a na bratří našich aneb budoucích našich požádali aby ten spolek nadepsaný v desky zemské vložen byl dajíc nám čtvrt léta napřed věděti, Tehdy mame a povínujeme ten spolek v desky zemské vložit, a vedle vši potřeby tak jakož země Česká za právo na Také ty znamenité mezi námi z Rožmberka a pany z Švamberka vymínime jestliže bychme se neb dědici a budoucí naši toliko starší ti

kteřež panství z obou stran spravovati dobrovolně z toho spolku propustili chtěli to budem moci učiniti. Také toto jest znamenitě vymíněno. Jestliže bychom mi neb dědici a budoucí naši pro dobré a užitečné panství našeho panství našeho prodali věnovati manželkám svým aneb zastavit chtěli, že to můžeme učinit vznesouc na společníky své a oni proti tomu býti nemajíc kterežto společně svrchu psané. My Vok a Petr bratři vlastní z Rožmberka nadepsaný slibujeme sami od sobě i od bratří našich a všech dědiců a budoucích našich že na zdepsano a zachováno bych čtouc věz nic pravé bezelně a bez zmatku a přivěsíme všelikteraké. Tomu všemu na pevnost a svědomí my svrchu psaný Vok a Petr bratři z Rožmberka sami zase i za své bratry a dědici i budoucí pečeti naše vlastní kazalíme přivěsit k tomuto listu dobrovolně a pro další toho svědomí prosili jsme urozených pánů pana Jana Zajíce z Hazmburka a Kostí a Jaroslava z Šternberka a pana Jindřicha z Hradce a pana pana z Šelmberka kancléře království Českého pana Beneše z Veitmille purkrabí na Karlštejně a mincmistra na Horách Kutných a pana Děpolda z Lobkovic na Chlumci že jsu své vlastní pečeti přivěsit k tomuto listu na svědomí sobě a svém erbom bez škody jenž jest dan na Dolině na Rabí letha od Narození syna Božího tisícího čtyrstého šedesátého čtvrtého v pátek po svatém hodu pečeti ...“

Zbývající text se bohužel nachází pod přeloženým pergamenem.

Fotografie listiny s přivěšenými pečetěmi

Další z výstav, kterou v rámci „Rožmberského roku“ připravili pracovníci NPÚ územního pracoviště v Českých Budějovicích, tentokrát na hradě Rožmberku. Tato výstava nebyla obrovská, jako ta v Praze, byla spíše komorní, ale velice zajímavá.

Svatba Mikuláše Zrinského ze Serynu a Evy z Rožmberka měla být původně malá, tichá, vzhledem k tomu, že se konala nedlouho po smrti Vilémovi manželky Žofie Braniborské. Konala se 10. Září 1564 na zámku v Jindřichově Hradci a nedlouho po ní se novomanželé odebrali do sídla Mikulášova v Čakovci v Chorvatsku. Tam se také v polovině roku 1565 narodil jejich syn Jan, a o rok později také dcera.

Eva z Rožmberka (1537 – 1591) byla dcerou Jošta III. a Anny z Rogendorfu. Své dětství prožila spolu se svými sourozenci na Jindřichově Hradci. Sňatek s Mikulášem Zrinským iniciovali její bratři Vilém a Petr Vok, kteří se s Mikulášem setkali pravděpodobně na císařském dvoře ve Vídni.

Mikuláš Zrinský ze Serynu (1518 – 1566) byl maďarským a chorvatským vojevůdcem, jenž proslul jako odvážný muž a vítěz mnoha bitev nad turky. Ve své poslední bitvě se Mikuláš Zrinský postavil Turkům v roce 1565 – 66 při obraně pevnosti Sigetu. Více jak měsíc odolával náporu tureckých vojsk a v okamžiku, kdy z opevnění zbývaly jen trosky a uvnitř pevnosti zuřil požár vytrhl se zbytkem obránců a srdnatě se bil se šavlí a štítem. Byl zraněn střelnou zbraní, zajat a 7. září 1566 sťat. Jeho hlava byla poslána do ležení císařského vojska.

Po jeho smrti byla jeho manželka s dítětem nedlouho hostem Mikulášova syna z prvního manželství v Eberau a po vypořádání dědických nároků se vrátila do Českého Krumlova. V roce 1570 přesídlila Eva se synem na zámek Bechyni. V roce 1578 uzavřela nový sňatek s hrabětem Pavlem z Gasoldu a odešla s ním do italské Mantovy.

Jan Zrinský získal základy dvořanské výchovy pod dohledem svého strýce, Petra Voka na zámku v Bechyni. Kolem roku 1582 se tehdy sedmnáctiletý Jan Zrinský stal pážetem na dvoře císaře Rudolfa II. a následně od poloviny 80tých let 16. století byl již jedním z dvořanů císařského dvora Rudolfa II. zastával povinnosti stolníka, kráječe a osobního šenka císaře. Do panského stavu byl přijat na zasedání českého zemského sněmu v roce 1593. Počátkem 17. století zastával funkci krajského hejtmána.

Jan Zrinský se 7. listopadu 1600 oženil s Marií Magdalénou Novohradskou z Kolovrat. Jeho novým domovem se stal

Rožmberk. Často navštěvoval svého strýce v Třeboni. Petr Vok v dubnu 1610 odkázal v závěti Janu Zrinskému panství Libějovice a měl převzít i patronátní právo nad klášteřem ve Vyšším Brodě. Jan Zrinský měl být skutečným dědicem Rožmberků, bohužel jeho život skončil nedlouho po smrti Petra Voka. Skonal 24. února 1612.

Předmětem této krátké studie je **Petr Vok z Rožmberka** a tematika nikoliv typická pro tuto osobnost renesance a středověku zemí Království českého, vojenství a vedení bitvy, a možná raději či lépe velení vojsku. Název celého tohoto článku jsem si „vypůjčil“ z názvu kapitoly knihy „**Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance**“ z pera historika, Rožmberkům nejoddanějšího, pana Jaroslava Pánka. Nic příhodnějšího mne nenapadlo. Cílem není objevovat nové skutečnosti, odhalovat nové poznatky, ale víceméně se pozastavit v několika epizodách nad vztahem posledního Rožmberka k vojenství středověku. Zásahu na tom, že máme pro tuto a podobné práce, dostatek informací se vlastně zasloužil ponejvíce i sám Petr Vok. V první řadě v roce 1594 přijal jako písaře **Václava** (Václava, jak byl též uváděn) **Březana** a sám pozdější kronikář Rožmberků k tomu zapsal do jednoho z dílů „rožmberské kroniky“: „25. dne máje [já] Václav Březan přistoupil jsem do kanceláře krumlovské mezi pány rady Jeho Milosti pana vladaře za písaře [V = Život Viléma rkp. P (str. 227) Březanova marginálie: „Mezi služebníky“ ukazuje, do které sociální vrstvy se autor Životů posledních Rožmberků sám řadil.]“ To, že je možné čerpat z mnoha dokumentů údaje, data a popisy událostí, za to můžeme být vděční „třeboňskému archivu“ a všem Rožmberkům a jejich poddaným, kteří se o tento „poklad“ starali, pečovali o něho a chránili jej. Je doslova studnicí a

zdrojem pro badatele, historiky a spisovatele, kteří se věnovali zblízka rodu Rožmberků, ale současně době středověku a dalším. Bez těchto všech příhodných skutečností by neměli, dovoluji si slovo či označení trochu nadnesené, „**Rožmberkologové**“ jako jsou a byli např. **Jaroslav Pánek, Augustin Sedláček, Alois Míka, František Kavka, František Mareš, Anežka Svobodová, Bohumír Němec** (nesmíme zapomenout ani na **Bohuslava Balbína**) a další dostatek materiálů pro svá díla, publikace, knihy, studie aj. Sám Vok se pak postaral o to, aby Václav Březan sepsal pentalogii o Rožmbercích a zachytil život Rožmberků od pradávna do středověku. Za jeho života byl dokončen pouze 1. díl – Život Viléma z Rožmberka. Do dnešní doby se bohužel zachovaly pouze dva díly (již uvedený díl a Život Petra Voka z Rožmberka), ostatní tři díly zmizely kdesi v dějinách času. Škoda.

Petr Vok (tehdy se psalo Wok) **Wolf** (*1. 10. 1539 - + 6. 11. 1611) z **Rožmberka** byl posledním, v pořadí sedmým, potomkem **Jošta III. z Rožmberka** (*30. 6. 1488 - + 15. 10. 1539) a **Anny Rožmberské z Rogendorfu** (2. manželka Jošta, + 5. 9. 1562). Otec mu zemřel 15 dní po jeho narození v době, kdy jeho staršímu bratrovi Vilému z Rožmberka byly čtyři roky. Jeho nezvyklé jméno, složené původně ze tří jmen vzniklo tak, že jméno Petr dostal po svém strýci **Petru V. z Rožmberka** (*17. 12. 1489 - + 6. 11. 1545), druhé jméno Vok po

Znaky posledních Rožmberků nad vstupní branou zámku v Třeboni

Foto Ing. Milan Daněk

[illegible]

který padl v bitvě u Kresčaku /nejznámější bitva stoleté války mezi Francií a Anglií u města Crécy-en-Ponthieu v severní Francii/ po boku českého krále Jana Lucemburského, případně již zmíněný Oldřich II. z Rožmberka, který vedl svá vojska proti husitům, ale rovněž proti českému králi Přemyslu Otakarovi II., a nebo aspoň jako **Jindřich VII. z Rožmberka** (*15. 1. 1496 - + 18. 5. 1526), který se snažil třeba i vojenskou silou a mocí zajistit návrat rožmberských majetků proti vydědění jeho strýcem **Petrem IV. z Rožmberka** (*17. 1. 1462 - + 9. 10. 1523), které odkázal z nepochopitelných důvodů (zavěti ohrozil samotnou existenci rožmberského panství) katolické církvi a představitelům katolické církve – vedeným Lvem z Rožmitálu. A neměl ani možnost stát se hrdinou jako jeho švagr, chorvatský kníže, **Mikuláš ze Serinu** – též ze Serynu (asi 1518 - + 7. 9. 1566), manžel Vokovy sestry **Evy Rožmberské** (*12. 4. 1537 - + srpen 1591), povahově nejbližšího sourozence. I o něm aspoň krátce později. Měl vůbec poslední Rožmberk předpoklady stát se velitelem vojsk nebo válečníkem či získat ostruhy na vojenském bitevním poli? To zhodnocení s odstupem času nebude jednoduché,

15

zejména z důvodu objektivního posouzení. Je nutné vyjít z toho, že období, ve kterém „Rožmberk“ žil, bylo příznačné pro střední Evropu, ve srovnání s obdobími minulými nebo právě budoucími, klidem a mírem. Anežka Svobodová (autorka publikace Petr Vok z Rožmberka) napsala, cituji: „**Šestnácté století bylo vpravdě šťastným obdobím evropské civilizace**“. Bylo to období vhodné pro budování, podnikání a ani jednotlivé bitvy habsbursko-tureckých válek nijak tuto charakteristiku nenarušily. Ano, tu a tam se odehrály další vojenské konflikty, ovšem rozsahem se nijak zvlášť nedotýkaly zemí Koruny české. A právě proto se budeme věnovat dvěma epizodám habsbursko-tureckého konfliktu (přesněji definováno válkám mezi Osmanskou říší a habsburskou monarchií), který, dá se to tak říci, zahájila bitva u Moháče v roce 1529 a byl ukončen až v závěru 18. století.

Petr Vok dostal do vínku vzdělání na úrovni svého šlechtického stavu, byť měl víceméně soukromé učitele a nedostal takové vzdělání jako jeho starší bratr Vilém. Uměl velmi dobře jazyky – na prvním místě ctil češtinu, ale hovořil i psal velmi dobře německy (zřejmě díky komunikaci s matkou) a rovněž ovládal „univerzální“ jazyk středověku – latinu. Na rozdíl od jiných šlechticů té doby měl velmi dobrý vztah k technickým vědám, což prokázal již během kavalířských cest, nejdříve v únoru 1558 do Německa (Norimberk, Würzburg a Frankfurt nad Mohanem) a na sklonku roku 1562 pak do Nizozemí a Anglie, kdy si zakresloval se zájmem technické a stavební objekty, které během putování viděl poprvé nebo objevil u svých hostitelů. Od mládí se odkláněl od katolického vyznání a tíhnul k učení německého reformátora Martina Luthera. A císařskému dvoru to ve snaze dosáhnout Vokem nějakého slušného postavení pochopitelně neuniklo a proto se také nedostal na dvůr císaře **Ferdinanda I.** (*10. 3. 1503 - + 25. 7. 1564). Vše se změnilo s nástupem mladého císaře **Maxmiliána II. Habsburského** (*31. 7. 1527 - + 12. 10. 1573, císař římský a král český korunovaný v roce 1562), Vok vstupuje do jeho služeb a stává se komorníkem jeho císařské milosti. Dvůr mladého nastávajícího císaře byl hlavně nábožensky tolerantnější a byl také nepoměrně „mladší“. Zde získává Petr Vok další zkušenosti, čas plynul v rytířských turnajích a kratochvích. Vok byl po stránce tělesné velmi dobře vybavený a měl dobré fyzické předpoklady, na středověk byl poměrně vysoký, urostlý a zdatný. Měl v těchto zábavách, v boji jednoho muže proti jednomu, velkou zálibu a v turnajových kláních byl úspěšný. To se zamlouvalo především jeho bratrovi Vilémovi, který toto vše považoval za obrat k „lepšímu“ a Petra v tomto duchu podporoval. Život nejmladšího Rožmberka se stal „veselým“ a radostnějším a zejména, když v turnajích vítězil a dostával „daňky“ (odměny, a to i od císaře samotného). Bohatý a mladý český velmož se dostával kvůli tomu do šlechtických a dvorských kruhů, byl tam zván jako vtipný a pohotový společník. Účast na rytířských soubojích a kláních mu následně již ve třiceti letech překazila rodová nemoc – močové kameny, které se tehdy ještě neuměly léčit. Znesnadňovaly mu jízdu na koni, či minimálně značně ztěžovaly a působily silné bolesti.

Jinou záležitostí jsou jeho povahové rysy, ke kterým se později ještě vrátíme. Ale zde bych chtěl jen zatím konstatovat, že nebyl člověkem násilnickým, který by vyznával mocenské nástroje a řešení konfliktů silou. Jestliže byl jeho bratr **Vilém z Rožmberka** (*10. 3. 1535 - + 31. 8. 1592) „mistrem“ kompromisů, pak lze Petra Voka směle nazvat „mistrem ve vyjednávání“. K potvrzení tohoto konstatování tedy později. Přece jen však připomenu jednu příhodu, která se udála v roce 1573, v době kdy Vilém usiloval o polskou korunu. Petr Vok z Rožmberka byl tolerantní a nevměšoval se do některých záležitostí, a dokud byl „jen“ feudálním pánem na Bechyni, tak nezasahoval také do záležitostí „Rožmberského dominia“ (11. vladařem Rožmberského domu byl bratr Vilém a on byl „jen“ mladší bratr, taková nelítostná pravidla měl tento „režim domu“). Přesto tento svůj postoj jedenkrát porušil. **Jakub Krčín z Jelčan a Sedlčan**, coby regent (a zástupce vladaře) nařídil popravu tří „čarodějnic“, vězněných na Třeboni. Petr Vok orodoval za jejich vysvobození, leč nebylo mu toho nic

platné, Krčín tento zásah nejen odmítl, ale se zdůvodněním, že jedná v zájmu vladaře a plní jen jeho příkazy, nechal nešťastníce popravit. Ano, je pravda, že toto mu Petr Vok do smrti nezapomenul a vyrovnal se s Krčínem po svém. Druhým příkladem jeho uvažování a přístupu může být i případ, kdy on sám, coby nekatolík, posílá na své náklady do Prahy do studií k jezuitskému mistrovi nadaného poddaného, písaře Šimona Netolického.

A přece jen bych se chtěl ještě o Petru Vokovi v jiných souvislostech, v objektivním posouzení jeho osobnosti! Kdo by chtěl Voka zařadit nějakým jednoznačným a rezolutním způsobem, tedy posuzovat ho tzv. v „černobílých barvách“, tak by měl asi problém kam vlastně Petra zařadit: „Bílá nebo černá?!“ Byl to, promiňte mi ty výrazy, ožrala, ochlasta, děvkař? Byl to hrdina a rek, hodný a dobrotivý šlechtic, který pečoval o své poddané? A nebo jinak. První část jeho života, do jeho svatby byla černá, plná hříchů a užívání si? A druhá, ve znamení zmoudření do konce jeho života, byla bílá? Myslím si, že bude nejlépe nechat na každém samotném čtenáři necht' laskavě sám posoudí po přečtení dalších řádek... Tato slova mějte však na paměti.

Kapitola I – Tažení na Turky v roce 1566

Pokud chceme posoudit schopnosti a objektivní možnosti Petra Voka stát se vojevůdcem, pak se musíme zastavit u jeho tří životních epizod, které mohou potvrdit nebo vyvrátit úvahy na uvedené téma a současně charakteristiku 12. vladaře Rožmberského domu ve vztahu právě k vojenství. První z nich sice pro samotného Voka nemá zdánlivého významu, ale pro pochopení dalších vztahů a získávání zkušeností je ve vztahu na Rožmberky důležitá. Na začátku bych si jen dovolil vysvětlit, že používání slova „Turek“ a „Turecké války“ v souvislosti s „habsbursko-tureckými válkami“ není zcela správné, mírně řečeno je

Petr Vok z Rožmberka táhne s vojskem do Uher
(August Sedláček, *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, díl III., str. 57)

zavádějící. Ve skutečnosti jde vlastně o Osmanskou říši, kde Turci tvořili, byť rozhodující, tak přece jen část obyvatelstva. Příslušníci těchto národů byli vytlačeni ze svých území na teritoriu Asie a v boji za získání dalších území se snažili získat a získat nová území a země na Balkáně, země, které patřily do „habsburské monarchie“ a více jak tři století ohrožovali Habsburky. Museli odolávat tlaku ze severu, ze severovýchodu a východu, vedli boje na jihu Evropy, v severní Africe a se Španělskem o Středomoří.

Rozhodující bylo to, že „Turci“ (i já se uchýlím k používání zaběhlého označení) začali postupně ohrožovat i sídelní města Habsburků, nejdříve v Uhrách města Budu a Pešť, později dokonce samotnou Vídeň a také Prešpurk (Bratislavu). Spor mezi Sulejmánem I. a Habsburky se v 50. a 60. letech 16. století soustředil na pevnost **Siget** (dnes město Szigetvár v jihozápadním Maďarsku). Město a pevnost Siget mělo strategický význam, neboť bylo umístěno na polovině cesty mezi srbským Bělehradem, důležitým opěrným bodem Turků, a samotnou Vídní. Na obou stranách se mělo za to, že je pevnost klíčem k habsburským državám. Proto se již roku 1556 vypravilo menší osmanské vojsko k dobytí Sigetu, tentokrát ještě nebylo úspěšné. Načež se **Sulejmán I.** snažil politickým nátlakem odstranit překážku, nestačily mu ani peníze, jež byli Habsburkové ochotni platiti ve formě daní a ve výši 30 000 dukátů ročně. V listě ze 13. 8. 1557 napsal Ferdinandovi I.: „Jestliže je vaším přáním, aby budova smlouvy a základy míru zůstaly pevné, zbořte pevnost Siget!“. A dokonce i na českém sněmu halasně zdůvodňovali a prohlašovali, že: „měl-li by zámek Ziget zbořen býti, již by Turek beze vší překážky odevřenou cestu do ... knížetství Štýrského a na díle arciknížetství Rakouského, jakožto tohoto (Českého) království a zemí k němu pevnou zeď a baštu, měl a dosáhnout mohl,“ a v zájmu svých argumentů budoucnost sigetské pevnosti výslovně spojovali s ubráněním českých zemí před Turky. A tady se ocitáme ve spojitosti a ve vazbě na Rožmberky. Vrchním hejtmanem v jižních Uhrách, a současně tedy i velitelem Sigetu byl chorvatský kníže Mikuláš Zrinský ze Serinu (jeho hlavní sídlo bylo v chorvatském Čakovci) – švagr Viléma a Petra Voka z Rožmberka. Oženil se s jejich sestrou, Evou Rožmberskou, 10. září 1565, tedy přibližně rok před dalším tažením na Turky. Na Mikuláši Zrinském ležela značná odpovědnost a jeho počínání právě proto nepoutalo pozornost jen příbuzných Rožmberků, ale i dalších šlechtických rodů. A nejen v Čechách, dění sledovala, mohu-li to tak říci, s napětím celá Evropa. Už od konce roku 1565 přicházely poplašné zprávy z Východu o chystaném Sulejmánově útoku. Je pravdou, že zpočátku nikdo přesně nevěděl, zda velký vezír **Mehmed Sokolovič**, v pověření sultána zaútočí ve Středomoří, proti španělské či rakouské větvi Habsburků. Tím pádem se válečným přípravám oddávali všude, kde bylo možné osmanské vojsko očekávat.

I z Čech se do Uher vypravovala početná zemská hotovost. Podílet se na ní měli podle rozhodnutí českého sněmu po boku krále všichni čeští šlechtici a erbovní měšťané. V Čechách přijal (on ji vlastně ani nepřijal, byla mu dána jeho úřadem a neměl jak se z ní vykroutit) nevděčnou úlohu nejvyššího polního hejtmána, tehdy jedenatřicetiletý Vilém z Rožmberka, nejvyšší purkrabí pražský. Pro císaře a krále, v jedné osobě, a pro všechny tři stavy byl zárukou autority, a také měl hlavně dostatek peněz. Už tomu tak bylo, že bylo třeba „občas“ zálohovat vojsko penězi, když peníze „z domova meškaly“.

Turci na sebe nenechali dlouho čekat a již 1. května 1566 přišly první alarmující zprávy o jejich směru tažení na severozápad a v čele přímo se sultánem Sulejmánem I. **Jeho armáda reprezentovala Osmanskou říši na vrcholu její vojenské moci a kulturního rozkvětu**, jak napsal Jaroslav Pánek. Názory na početnost vojska se v té době, a je tomu tak až do dnes, značně lišily a rozcházely. Početnost už na první pohled všechny děsila, tato armáda mohla mít od šedesáti do tří set tisíc mužů. Každopádně však síly turecké převyšovaly početně i vojensky síly Maxmiliána II. Habsburského. Jediným spojencem osmanské říše v Evropě byla Francie. A to z pochopitelných důvodů, měla Habsburky „všude kolem sebe“. Sulejmánova

armáda začala pronikat do nitra mocensky rozpolcené země, tak císař Maxmilián se svými vojsky táhl v ústřety k uherské hranici. V té době Mikuláš Zrinský dokončoval přípravy na obranu Sigetu. Zajistil zásoby pro pevnost dostatkem potravin, střeliva asi na čtyři měsíce. Válčilo se v té době jen v tak zvané „suché měsíce“ a ty čtyři měsíce byly odhadem na případné sezónní obléhání. Posádka byla složená výhradně z 2 500 maďarských a chorvatských vojáků, posílená o asi 150 bojeschopných občanů města Siget. A jak už tomu bylo zvykem, tak posily od císaře Maxmiliána na pomoc v obraně dorazily pozdě, protože

*Petr Vok z Rožmberka.
Olejomalba Mistra Petra Voka z roku 1580.
Středočeská galerie. Foto H. Jarošová*

pevnost již byla neprostupně uzavřena a obklíčena. Mikuláš byl schopný velitel, od vojáků vyžadoval kázeň, zato se o ně po všech stránkách postaral, též rozumně šetřil jejich silami. Siget obléhalo značné množství Turků, jen při obléhání jich asi 25 000 padlo, obránci se nechali strhnout hrdinstvím svého velitele. „Sultánův elitní sbor vykrvácel na sigetských hradbách více než z poloviny“, napsal opět Jaroslav Pánek. Nakonec se přece jen po více jak měsíci obléhání dařilo mnohonásobné posile prosazovat den za dnem. Osmané údajně hraběti Zrinskému nabízeli, aby přešel do jejich služeb a slibovali mu, že se stane vládcem obsazeného Chorvatska. On však učinil něco zcela nečekaného, nechal popravit všechny turecké zajatce, které zajal v průběhu dosavadních bojů. Tím si vědomě zpečetil osud.

Raději nehovořit o tom, co se odehrávalo asi jen 200 km severně od Sigetu, v Podunají, v hlavním habsburském vojsku. Sám Maxmilián nedokázal ani před svými vojáky skrýt panický strach z Turků a propadal úplné bezradnosti. Mezitím byl zpečetěn osud Mikuláše Zrinského, 7. září 1566 s posledními pěti sty muži zaútočil na dobyvatele, v jejich čele jen se šavlí a mečem vyrazil do nejprudší řeže a bojoval do doby, než byl postřelen. Zraněného Mikuláše Turci sťali a jako varování poslali jeho hlavu do Rábu. A to nikdo nevěděl a ani netušil, že sultán Sülejmán I. (bylo mu sedmdesát let) zemřel dříve než Mikuláš Zrinský, při

tažení trpěl střevními obtížemi a trápila ho dna. Velkovezír Mehmed Sokolovič sultánovým jménem dokončil obléhání, obsadil pevnost osmanskou posádkou a kvapně nastoupil zpáteční pochod. Takže lze říci, že další císařská vojska a též česká zemská hotovost do bojů nezasáhla. Nechci více rozvádět další informace. Jen na závěr kapitoly bych uvedl to, že Petr Vok z Rožmberka se tohoto tažení na Turky také zúčastnil jako komorník jeho císařské milosti a byl pochopitelně v jeho hlavním štábu. A viděl asi dost, aby mnohé pochopil, což mu bylo později ku prospěchu věci.

Kapitola II – Tažení na Turky v roce 1594

Po smrti staršího bratra **Viléma z Rožmberka** (* 10. března 1535 na zámku Schützendorf v Horních Rakousích – + 31. srpna 1592 v Praze) se začaly postupně čím dál tím více objevovat snahy o vtažení Petra Voka z Rožmberka (12. vladaře „Rožmberského domu“) do oficiální politiky Českého království.

Petru Vokovi v tomto roce (1592) táhlo již na 53 let a přesto ani sobě a ani ostatním českým šlechticům otevřeně, na rozdíl od jiných, poctivě a čestně nezastíral nepřipravenost pro zastavení vyšších politických postů: „Ač jistě já souce člověk prostý (tj. neučený) a těch darův, kterými pan bratr můj od Pána Boha obdařen byl, při sobě nenalízám, ale poruč se Pánu Bohu podlí Vašich Milostí (tedy vedle ostatních zemských soudců) chci rád pracovati; nebude-li tak mnoho rozumu, jakož není, ale bohdá upřímným srdcem. A za to Vašich Milostí žádám, pokudž bych v čem kdy pobloudil, že mi to ne k zomyslnosti, ani všetečnosti přičítati, ale k mý sprostosti a nerozumnosti ráčíte. Nebo ráčíte dobře znáti, nebejvaje nikdy v takových místech, ani zřízením zemským sem se jakživ neučil.“

Na jedné straně sice v prosinci 1592 císař a český král **Rudolf II.** uznal a potvrdil Petru Vokovi výjimečnou titulaturu „**vysoce urozený pán**“ a pozici přisedícího většího zemského soudu, avšak na další potvrzení přednostních práv si musel počkat až do roku 1595. Je pravdou, že Petr Vok do té doby vykonával „jen“ funkci „hejtmana Bechyňského kraje“, a to hned 10x po sobě, tedy nepřetržitě po dobu 20-ti let a jiné politické zkušenosti neměl (nebudeme-li v to počítat, spíš čestnou pozici, „komorníka jeho Císařské Milosti Maxmiliána II). 16. března roku 1594 totiž Vok žádal o potvrzení přednostního práva na zemském soudu a sněmu, a dožadoval se: „...pan vladař domu rožmberského na Jeho Milost Císařskou i pány ouředníky a soudce zemské vznešení učinil v příčině spravedlnosti své, kterůž v přednosti místa v soudu a sněmích jakožto vladař domu rožmberského podle svobod svých a práva zemského jmá, aby k užívání ho consensu [souhlasem] Jeho Milosti Císařské (Rudolf II. Habsburský) a zemským dosazen, potvrzen a naň připuštěn byl.“ Ovšem, ostatně jako v mnoha jiných případech, Rudolf II. se, tentokrát časovým zaneprázdněním, vymluvil na řešení války s Turky v Uhrách [**Čtrnáctiletá** (čili také tzv. „patnáctiletá“) **válka s Turky** v Uhrách v letech 1593 – 1606] a vyřízení žádosti odsunul až právě na rok 1595.

Rožmberskému vladaři připadl na počátku řízení rožmberského dominia nelehký úkol. Dluh Rožmberků (do kterého přispěl Petr Vok částkou asi 200 000 kop grošů míšeňských) činil astronomickou částku a dosahoval výše kolem 1,5 milionů kop grošů míšeňských. Jen pro posouzení uvedu, že Vok zaplatil za pořízení zámku a města Bechyně a bechyňského panství částku ve výši 23 700 kop českých grošů (uvádělo se i pražských nebo bílých, což bylo 46 000 kop grošů míšeňských). A také ještě pro doplnění, že středně velká panství bylo možné pořídit za částku kolem 30 000 kop grošů míšeňských. To by snad jako odhad pro tu nepředstavitelnou částku dluhů mohlo stačit. Zmíním se však ještě o jednom poznatku, který byl zajímavý pro postavení nejvyšších úředníků království českého a důsledcích setrvávání v pozici místodržícího krále. Vilém z Rožmberka nebyl první, kdo ve snaze udržet čelnou pozici v Království českém, být vlastně zástupcem krále, utrpěl majetkové a finanční újmy. Jen bych tu jmenoval pány z Rožmitálu, kteří se takto finančně zcela zruinovali. Na přelomu

15. a 16. století to byly zase Pernštejnové, rod, který byl ještě ve 2. polovině 15. století jako jediný schopný konkurovat Rožmberkům. A jak dopadl? Není prostor, abych jmenoval další případy.

Ovšem spád vojensko-politických událostí tehdejší doby nedovolil Petru Vokovi, aby se mohl nerušeně věnovat hospodářským problémům „Rožmberského dominia“, tedy snaže oddlužit majetky ve svém držení na únosnou a přijatelnou míru. Stal se totiž předmětem vyjednávání o vrchním veliteli či hejtmanu nejvyšším, který měl vést českou zemskou hotovost na Turka. A jak k tomu vlastně došlo?

V roce 1593 se na podzim sešel další sněm, jehož byl účasten i Petr Vok. Předmětem byla téměř a jen naprosto otázka habsbursko-tureckého konfliktu (který se nakonec protáhl až do roku 1606). Čeští stavové nakonec povolili zvýšené „berně“ (daně) a svolání zemské hotovosti s tím, že se bude chystat na Turky v roce následujícím, tedy v roce 1594. Otázka zemské hotovosti a její svolání včetně stanovených kvót byla vyřešená, nikoliv však otázka vrchního velitele. Touto otázkou se zabývala pražská místodržitelská vláda, vedená Adamem II. z Hradce, i nepřítomný císař Rudolf II. prodlívající na říšském sněmu v Regensburgu (Řezno) [vládu, můžeme říci, že nejvyšší zemský úřad tvořili – nejvyšší zemský (pražský) purkrabí, nejvyšší zemský hofmistr, nejvyšší zemský maršálek, nejvyšší zemský komorník, nejvyšší zemský sudí, nejvyšší zemský kancléř, karlštejnský purkrabí první z dvojice, obsazovaní panským stavem a stavem rytířským pak – nejvyšší zemský písař, nejvyšší zemský podkomoří, purkrabí Hradeckého kraje a karlštejnský purkrabí druhá z dvojice].

V úvahu nakonec přicházeli jen tři až čtyři adepti – nejvyšší pražský purkrabí **Adam II. z Hradce** (* 1549 - + 24. listopadu 1596 v Praze, který byl ovšem od mládí fyzicky postižený a v tomto období již vlastně téměř paralyzován, uvádí se, že se v roce 1566 jako velmi mladý nakazil syfilitidou v době tažení na Turky coby dvořan císařův) z titulu své funkce (velitel zemské vojenské hotovosti), dále nejvyšší komorník **Jan z Valdštejna** a sudí **Jiří Borita z Martinic**. Ovšem před nimi byl uveden v seznamu Petr Vok z Rožmberka. Když vezmeme v úvahu, že císař Adama z Hradce chtěl ponechat v Praze, pak z těchto dalších tří kandidátů byl katolíkem pouze Martinic a zbylé dva prohlašoval pražský arcibiskup **Zbyněk Berka** za „nejzavilejší protivníky našeho katolického náboženství“. Pozadu nezůstal ani papežský legát **Lodovico**

Madruzzo a nuncius **Cesare Speciano**, kteří se snažili očernit Rožmberka jako nebezpečného kacíře, zhýralce a člověka neschopného. Dokonce si vymysleli na Voka i tvrzení o tom, že údajně sliboval přestup na katolickou víru, protože chtěl získat úřad nejvyššího purkrabí.

Rudolf II. a členové jeho tajné rady se jejich míněním neřídili, neboť znali mnohem lépe české poměry a skutečné možnosti Petra Voka. Převažovala spíš ochota pražské vlády vyslat silné vojsko do Uher a nechali na „vládě“ zemí Koruny české výběr z kandidátů na nejvyššího polního hejtmana. Adam z Hradce získal i ostatní místodržící pro svého strýce Petra Voka.

Rudolf II. měl sice k rožmberskému vladaři vážné výhrady, které vyjádřil svým dopisem nejvyššímu purkrabímu (19. srpna 1594, tedy v době, kdy již bylo o kandidatuře rozhodnuto,

*Petr Vok z Rožmberk.
z Diadochu Bartoloměje Paprockého, 1602*

což bylo přesně již 12. 8. 1594), kde uvedl zejména to, že je Petr Vok zastáncem víry, jež je proti „zemskému pořádku (Jednota bratrská vlastně byla zakázána) a pak také, že je Vok „příliš oddán vínu“.

Nejvíce však proti svému jmenování brojil samotný Petr Vok (dopis synovcovi Adamu II. z Hradce ze dne 13. 8. 1594), a uvedl své výhrady ke „generalátu“. Bylo to víceméně střízlivé zhodnocení vzniklé situace – překážky viděl ve své nepřipravenosti k zastávání této funkce, ve vojenské nekázni české šlechty, mezi níž „poslušnost a zběhllost žádná není“ (to byly jeho vlastní poznatky a poznatky staršího bratra z tažení v roce 1566). A přidal i osobní důvody, protože trpí „nedostatkem zdraví, paměti a zraku“ a že nemá s vedením vojenských oddílů žádné zkušenosti. Rovněž neopomněl připomenout své dluhy a problémy se získáváním nových půjček peněz potřebných na tažení do Uher. Uváděl obavy z očekávání „zlehčení, hanby, a naposled posměchu“. Nenechal také bez povšimnutí nevšimavost císaře v době proseb o audienci, ani v císařově dopise uvedené výtky „pro víru a nemírnost truňku“. Pít dobrého piva a vína označil za svou soukromou věc (údajně by mohl mezi zemskými úředníky prstem ukázat na řadu neméně náruživých pijáků). A příslušnost k jednotě bratrské hájil konkrétně poukazem na konvertity, kteří na přelomu 16. a 17. století nejednou prodali přesvědčení za kariéru v habsburských službách: „Já pro slávu tohoto světa ... víru svou ... zapíratí nebudu, jakž pak při mnohých ten způsob a obyčej jest“.

A to už probíhaly horečné přípravy (srpen a září 1594) včetně příprav Petra Voka k tažení. Přípravy pojal rožmberský vladař tak, jak se slušelo na příslušníka jeho rodu, a přes finanční problémy se rozhodl na výpravě nešetřit. V jakém rozsahu se zúčastnili „rožmberští“ výpravy na Turky? Na přelomu 80. a 90. let 16. století vlastnili Rožmberkové území, které tvořilo jednu sedminu ploch zemí Království českého (bez Markrabství moravského) a podle střízlivého odhadu na nich žilo 13 000 osedlých (poddaný držící grunt), což představovalo něco přes 80 000 obyvatel. Vezmeme-li v úvahu, že rovněž podle odhadů žilo v království něco přes 1 milion obyvatel, pak poddaní Rožmberků tvořili asi jednu dvanáctinu obyvatel celého Království českého země (a např. Český Krumlov byl hned po Novém Městě Pražském druhým největším sídlem na jeho území s více jak 3 000 obyvatel). Je však nutné ještě připomenout, že ke konci vlády Viléma z Rožmberka mělo dominium přes dvacet panství, kde se nacházelo více než padesát měst a městeček a více jak sedm set padesát vesnic a že s přihlédnutím k moravské, slezské a rakouské „držbě“ se vrchnostenská pravomoc Rožmberků vlastně rozšířila až na sto tisíc obyvatel.

Takže se nakonec není možné divit, když „příspěvek“ Rožmberků do české zemské hotovosti tvořil téměř desetinu vojska. Hotovost měla podle dostupných údajů asi 16 000 pěších vojáků a 4 000 jezdců (některé zdroje uvádějí pouze 2 000 jezdců). Ta desetina čítala 1 500 mužů vypravených z rožmberských panství (byť již tento údaj není zcela přesný, protože během roků 1592 až 1594 musel Petr Vok kvůli zadluženému dominiu prodat již několik panství a přišel již např. i o Prachatice a Vimperk – prodal je císaři Rudolfovi II. v roce 1594, o panství roudnické, o panství Helfenburk s Bavorovem a Strunkovicemi aj.) a vladař Petr Vok pochopitelně odpovídal za vypravení této části vojska a za shromáždění oddílů. To ovšem nebylo vše, neboť vrchní velitel musel mít odpovídající doprovod. 186 svých dvořanů a služebníků vypravil pod velením maršálka Jana Metycha. K tomu bylo zapotřebí 217 jezdeckých, kočárových a normanských koní, o které se staral štolmistr Jan Dvořecký z Olbramovic.

Vojenský řád Petra Voka z Rožmberka. Pro tažení do Uher vydal Petr Vok z Rožmberka jako nejvyšší generál nařízení (lze říci jakýsi vojenský řád, ačkoliv do něho přece jen něco chybělo, šlo spíš o „sumář zákazů“):

„... po vytroubení dal ohlásiti českým i německým jazykem, jak by se vojáci chovati měli“: **Předně**, aby žádný do vinohradů neběhal a škody nečinil pod hrdlem ztracení. **Druhé**, na

mlejních nemá se žádná škoda činiti nižádným způsobem pod hrdlem ztracení. **Třetí**, kdo by lidem co jiného mimo seno a slámu mocí bral aneb z domů střechy a ploty odlamoval a plundroval, ten každý na hrdle trestán býti. **Čtvrté**, v těch místech, kde Jeho Milosti arciknížete Matyáše salva guardia (bezpečný průvod) položena jest, tu od dřeva a jiných jakýchkoli věcí dokonce nic se vzíti nemá. **Páté**, aby žádný po usazené vachtě (hlídka, stráž) nestřílel pod hrdlem ztracení. A poněvadž tyto punkty na větším díle v pštoluncích (uvedení do úřadu, do služby; mzda, služné) a artikulích, prve vůbec nepřechtených, obsaženy a vysoce zapověděny jsou, protož nevyšší pan generál polní ještě všecken lid válečný přísně napomínati ráčí, aby od takového nekřesťanského a neslušného předsevzetí, jak jsou posavad činili, upustili. Byl-li by pak kdo v jednom nebo druhém skutku postižen, ten každý má beze vší milosti ihned na hrdle trestán býti. Tím ať se jedenkaždý spraví.

Petr Vok předem, na základě získaných zkušeností, věděl, že s měsíčním platem nejvyššího generála (4 000 zlatých) k zajištění tak rozsáhlého dvořanstva zdaleka nevystačí. Vytvořil si větší peněžní rezervu k zajištění nevďěčných úkolů – zálohování vojáků a důstojníků, aby kvůli neobdrženým peněžním podporám neměli záminku k dezertování či k předčasnému návratu domů. Do vojska se měl dostavit s řádnou výstrojí každý desátý usedlý rolník, každý osmý měšťan a všichni bojeschopní šlechtici. I tentokrát se mnozí páni a rytíři vojenské službě vyhnuli (obdobně jako v roce 1566 při výpravě české zemské hotovosti na Turka, které

*Rožmberský jezdec – freska na městské bráně
v Prachaticích*

Foto Ing. Milan Daněk

velel Vilém z Rožmberka). Řada vyzbrojených měšťanů a sedláků dezertovala v průběhu tažení. Při přehlídce na hlavním shromaždišti ve Znojmě si Petr Vok jistě uvědomil jak velmi špatná výzbroj a výstroj, nedokonalý výcvik a špatné materiální a finanční zaopatření (zejména proviant) snižují hodnotu vojska. Bohužel z habsburských zemí se o vyzbrojení proti Turkům postaraly jen bezprostředně ohrožené země. Díky této skutečnosti se vyčleněné síly nemohly měřit s osmanskou silou v Uhrách ani třeba jen početně. O vyzbrojení se postaraly kromě Čech jen bezprostředně ohrožené země (ovšem zase jen ozbrojené síly k vlastní obraně).

Chronické nemoci zemských hotovostí provázely také výpravu

Petra Voka a nebylo ani v moci rožmberského vladaře a ani v moci lepších vojevůdců, aby je překonali. Česká hotovost byla velmi nákladná a podle soudů tehdejších a určitě i dnešních mohla posloužit jen jako rezervní lidské zázemí pro účinnější žoldnéřské oddíly. Tyto žoldnéřské síly nebyly početné (ve srovnání s osmanským vojskem), Habsburkové v nich měli na Slovensku tehdy asi 30 000 až 40 000 mužů a jejich vrchním velitelem v Uhrách se stal v lednu 1594 arcikníže Matyáš. Měl si poradit s útokem Turků a měl za úkol odrazit útok Sinana paši. Arciknížeti byl ve své nové hodnosti podřízen také Petr Vok z Rožmberka (ačkoliv to nebylo zase tak jednoduché a jednoznačné).

Ve středu 17. srpna, po vykonané přehlídce vojska spojené s jeho soupisem, „lidé“ z Prachatic a z jeho drslavského panství a panství vimperského se vydali na cestu ke Krumlovu, ale také hotovost z ostatních panství. A rovněž tady pod „zámkem krumlovským“ proběhla přehlídka („mustruňk“). Hotovost Prácheňského kraje v neděli 4. září táhla k Třeboni. Z Českého Krumlova vyjel vladař 5. září 1594 a čtyři dny poté dorazil do **Znojma**, kde probíhaly přehlídky oddílů z celých Čech (některé zdroje uvádějí, že již 1. září přitáhl pan vladař se svou družinou k Znojmu a v premonstrátském klášteře v Louce zůstal do 10. září, ten rozpor nechme být, není tak důležitým údajem). Následně pan Pavel Korka z Korky, nejvyšší velitel nad regimentem pěších, se dvěma praporci vtrhl do Rakous do města Labí. Přitom teprve 12. září byl oficiálně Petr Vok vyhlášen nejvyšším generálem českého vojska.

Sestavení jízdního a tří pěších pluků se protáhlo až do 24. září. Zatímco Turci obléhali Ráb, nejdůležitější pevnost před Vídní, a ohrožovali Slovensko (Horní Uhry), Moravu i Rakousy, české vojsko se ve Znojmě potýkalo s nepořádkem a nekázní. Petr Vok si v listě z 20. září ztěžoval Rudolfovi II., že valná část zámožnější šlechty zůstala doma a dala tím příklad ostatním, kteří se rovněž vracejí. Vojsko trpělo nedostatkem peněz, proviantu, střelného prachu a olova. Vladař tedy půjčoval ze svého a dával si z dominia posílat palné zbraně, munici a potraviny, aby odstranil alespoň nejkřiklavější nedostatky. V době, kdy na uherském bojišti všeobecně vzrůstal význam dělostřelectva, disponovaly české pluky pouze osmi menšími kusy, ale jen ze dvou se dalo kloudně vystřelit.

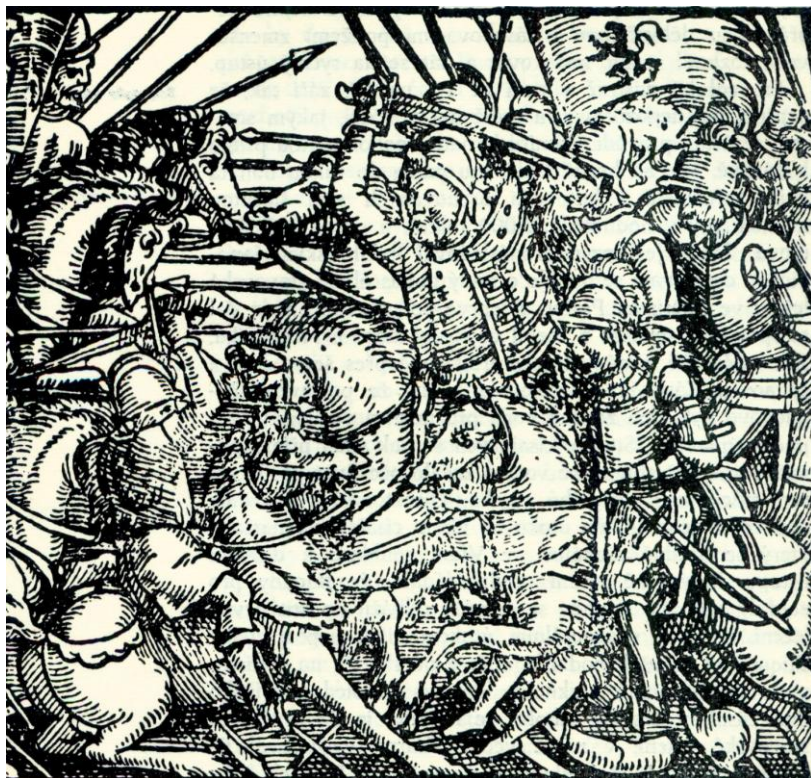
S těmito nesnázemi se těžce potýkal nejenom novopečený generál, který se snažil upevnit kázeň vydáním vojenského řádu, ale i mnohem zkušenější velitelé. K nim patřil jeho zástupce **Melichar z Redernu**, plukovník pěchoty **Pavel Korka z Korkyně** (uvádí se i Gorky) i velitel pěších střelců a vojenský teoretik **Zikmund Chotek z Chotkova**. Tito a jim podobní čeští šlechtici, vlastně profesionální válečníci, nestáli pod úrovní tehdejšího vojenského umění, ale jejich osobní schopnosti nemohly zásadně změnit povahu upadající zemské hotovosti.

[List Moravanů Petru Vokovi o obraně proti Turkům.] Dopisem ze 13. září požádali Moravané Petra Voka o obranu Markrabství Moravského: „Službu svú u Vaší Milosti vzkazujeme. Z jistých práv, kteréž nás včerejšího dne [12. 9.] i dnes došly, vyrozuměli jsme, jakým způsobem ležení u Rábu z této strany Dunaje opuštěno a v moc tureckou přišlo na veliké nebezpečnoství Markrabství moravského, vlasti naší milé. I nechtíce tím ničím odkládati, tak abychom nenadálým vpádem od nepřátel navštívení nebyli, k Vaší milosti urozeného pána pana Joachyma Haugvice z Biskupic a na Rokytnici a z rytířstva pana Václava Zahrádeckého z Zahrádek a na Budíškovcích pro zvláštní potřebu a opatření Markrabství moravského vypravujeme. Vaší Milost za to žádáme, cožkoli nadepsané osoby na místě našem jednati a mluviti s Vaší Milostí budou, že jim toho všeho věřiti a k žádosti naší v tom se laskavě nakloniti ráčíte tak, jako bychom my sami osobami svými přítomni byli a s Vaší Milostí jednali. Věříme, že tak učiniti ráčíte. My se službami svými Vaší Milosti zase toho odsluhovati rádi chceme. S tím milost Pána Boha rač býti s námi se všemi. Datum v ležení u Katova ut supra [lat. jako výše, jak je výše uvedeno, odkaz k předchozímu údaji (nejčastěji k dataci)] [13. 9. 1594]. – Hejtmané, páni a rytířstvo Markrabství moravského, v ležení u Katova shromáždění.“

[Nabádání Pavla Korky k tažení do Uher.] 21. září, napsal pan Pavel z Korky Petru Vokovi: „Pán Bůh všemohoucí rač dáti, aby se Vaší Milosti, mému milostivému pánu, ve všem dobře a šťastně vedlo. Vaší Milosti oznamuji, že páni komisaři rakouští často ke mně domlouvají, abych odsad vytáhl a že jsou všudy nařídili profantu (proviant, potraviny pro mužstvo a krmivo pro koně) s dostatkem. A jakož se sám tomu divím, proč tak dlouho na jednom místě ležíme. Hlas veliký a řeči rozličné jsou o Rábu, abychom ho nezmrhali. Jeho Milost arcikníže (arcikníže Matyáš, mladší bratr Rudolfa II., byl vrchním velitelem habsburského vojska) vždy zpátkem utahuje, již v Pruku (Matyášovo vojsko utrpělo 9. 9. 1594 u Komárna těžkou

porážku a arcikníže ustoupil k Brucku nad Litavou poblíž Vídně – Bruck an der Leitha, asi 30 km jihozápadně Bratislavy). Po malých dnech požene ho k Vídni. Račte se dobrými kunšofty opatřiti. Jsem na tom, jestli vůle Vaší Milosti, odsud dvě míle odtáhnouti zejtra [22. 9.], abychom nevšecko jiným vytrávili. Bez prodlévání račte, prosím, mi psaním oznámiti. Datum ut supra [21. 9].“

Další těžko řešitelná obtíž české výpravy tkvěla v samotném vymezení jejího účelu. Hotovost byla zásadně určena k obraně zemí České koruny a jen výjimečně, jak tomu bylo za obou rožmberských generací v letech 1566 a 1594, měla překročit hranice do Uher. V pořadí další problém spočíval v podřízenosti arciknížeti Matyášovi, k tomu nebyly vydány předem žádné

Bitevní scéna z Diadochu Bartoloměje Paprockého, 1602

instrukce. Bylo rovněž nutné dořešit vhodným způsobem žádost zástupců Markrabství Moravského. Petr Vok se proto dožadoval odpovědi k vyřešení těchto záležitostí a obracel se na nejvyšší úředníky Království českého, kteří zůstali „doma“. Sněm však nemohl zasedat neustále, jeho svolání nebyl časově tak jednoduché, takže s odpověďmi byly jen samé průtahy a rožmberský vladař a nejvyšší hejtman českého vojska musel a chtěl mít jasno.

26. září na naléhání pana Pavla Korky vyrazil Petr Vok s vojskem od

Znojma (Petr Vok z Rožmberka táhl s českým vojskem nejprve k Vídni, potom k Bratislavě – cílem bylo překazit Turkům dobytí **Komárna**, avšak do probíhajících bojů nezasáhl). Ve čtvrtek 29. září přitáhli k Vídni, právě v den, když se vzdala pevnost **Ráb** (severomadžarské město **Győr**, leží západně 40 km od Komárna, jihovýchodně 70 km od Bratislavy, ale hlavně a také cca 115 km jihovýchodně od Vídně) Turkům [velitel Rábu hrabě **Ferdinand z Hardeku** vydal město Turkům (29. 9.) s podmínkou, že posádce bude zaručen volný odchod)]. 10. října, kdy toho času vojsko české leželo u **Prešpurku** (Bratislavy), žádal arcikníže o záchranu Komárna. Navíc Rožmberk, pro zpoždění peněz císařskému vojsku, na požádání vydal 3 000 zlatých komisařům arciknížecího vojska v ležení u Znojma.

Avšak v průběhu září 1594 se výchozí situace radikálně změnila. Arcikníže Matyáš utrpěl porážku, ustoupil až k **Mostu nad Litavou** a 28. září dokonce velitel Rábu hrabě Ferdinand z Hardeku vydal tuto klíčovou pevnost osmanským obléhatelům. Rakušané, jimž potom hrozilo vážné nebezpečí přímého útoku, se spolu s Matyášem domáhali toho, aby jim české vojsko spěchalo na pomoc k Vídni (opět jen připomínám, že Moravané v duchu obvyklých zásad vzájemné pomoci žádali Čechy o ochranu východního pomezí Moravy, kde vyvolaly vpády tureckých a tatarských oddílů do okolí **Nitry** a **Trnavy** nelíčené zděšení). S těmito

záměry se střetala původní směrnicí, jež ukládala českému vojsku táhnout na jižní Slovensko (do Horních Uher). Protichůdné zájmy jednotlivých zemí a nedostatečná koordinace ze strany habsburské válečné rady vyvolávaly nekonečné kompetenční spory mezi českými a rakouskými veliteli a ztěžovaly společný postup. Úsilí o udržení státoprávní svébytnosti zemí České koruny se tak střetalo s potřebou jednotné protiturecké obrany a ještě více oddalovalo nasazení české hotovosti na nejohroženějších místech monarchie.

Za nepřehledné situace bylo rozhodování Petra Voka o českém vojsku velmi nesnadné. Zpočátku se snažil prosadit pochod původně stanoveným směrem na Bratislavu a Komárno. Avšak od poloviny září, kdy byl Matyáš vytlačen ze **Žitného ostrova**, naléhal na něho jak arcikníže, tak i císař a nakonec také čeští místodržitelé, aby se vydal k Vídni. Příkazy byly sice takticky opodstatněné, dostávaly se však do rozporu s dosavadním zaměřením stavovské politiky ve vojenských záležitostech. Odpovědnost za takovou proměnu odmítali ještě před několika dny čeští nejvyšší úředníci a nyní ji nehodlal na svá bedra převzít ani Petr Vok. Žádal z Prahy jasné pokyny, do jaké míry má dát české vojsko k dispozici Matyášovi. Místodržící sice odmítli vydat požadovanou instrukci, ale zaujali k Habsburkům povolné stanovisko a prohlásili, že je třeba jednat podle Matyášových rozkazů.

Kompromisní dohoda mezi arciknížetem a českým velením znamenala za rychle se měnících okolností vcelku úspěch. Podle ní se české vojsko vydalo ze Znojma k Vídni a odtud dále k Bratislavě. Stalo se tak pod podmínkou, že Matyáš dá vybudovat pontonový most, po němž by mohli Češi v případě potřeby vejít na levý břeh Dunaje a ujmout se ochrany moravského území. Samotné tažení k Bratislavě mělo Turkům překazit zamýšlené dobytí Komárna. Nicméně vojsko české zemské hotovosti dorazilo do **Šutí** (Žitný ostrov) a údajně vystrašení Turci od útoku na Komárno upustili. Ve skutečnosti však o záchraně pevnosti rozhodli houževnatí obránci hradeb a blížící se zima. Koncem října Turci přerušili obléhání a vrátili se do zimních tábořišť.

A 3. listopadu 1594 bylo české vojsko rozpuštěno. Ony 4 000 zlatých – měsíční plat nejvyššího generála nad českými vojsky – Vok určitě nikdy neviděl.

Pro Petra Voka z Rožmberka to byla asi další trpká životní zkušenost. Byl obviněn z toho, že díky průtahům z jeho strany a jeho nerozhodnosti nedošlo k „použití“ vojska české zemské hotovosti a že přispěl k nezdaru tažení na Turky a obraně habsburské monarchie. Je více než nasnadě po přečtení těchto informací, kdo nesl odpovědnost za nezdar „výpravy“. Pro Petra Voka i české dějiny je asi rozhodující, že vlastně k nasazení „hotovosti“ do bojů nedošlo a tím pádem nedošlo ani ke zbytečnému krveprolití, ke zbytečným ztrátám. Ozbrojenec mohl těšit zejména to, že se s Turky vůbec nestřetli. Proti dobře a „profesionálně“ vybaveným a vyzbrojeným osmanským vojákům by to byla jen krvavá jatka. Turecká vojska, díky bohatství sultána a říše, byla o několik staletí vepředu proti vojskům habsburské monarchie – ve vybavení, ve vedení boje, v technickém vybavení, v profesionalizaci. Takto spolykalo vyslání zemské hotovosti jen spoustu finančních prostředků a odhalilo se několik holých faktů.

Část viny za neúspěšnou a vlastně zbytečnou výpravu v oficiálním hodnocení skutečně padla na vrub Petra Voka. Oba Habsburkové, Rudolf II. a Matyáš mu zazlívali průtahy a neochotu zařídit se podle příkazu vrchního velitele. Leč ani arcikníže nebyl velkým vojevůdcem a jeho zbrklé plány na střetnutí s Turky k otevřené polní bitvě a na dobývání ztraceného Rábu mohly skončit jen katastrofou. Zdrženlivost Petra Voka rozhodně neozdobila české oddíly válečnou slávou, ale možná je uchránila před vykrvácením v nerovném boji s lépe vyzbrojenou a vycvičenou tureckou armádou. K výraznému obratu v charakteru armády a monarchistického habsburského vojska, ve výzbroji, výstroji, taktice, výcviku a profesionalizaci došlo až mnohem a mnohem později, vlastně až v novověku, na sklonku 18. století. Důvodem či příčinou bylo to, že „rakouské císařství“ sklídilo tehdy řadu neúspěchů v bojích o habsburské dědictví v Itálii a ve Slezsku. Byl to až zásah osvíceného panovníka **Josefa II.** (* 13. 3. 1741

– + 20. 2. 1790), v letech 1765 až 1790 císař Svaté říše římské a v letech 1780 až 1790 král uherský a (nekorunovaný) král český a arcivévoda rakouský. Proč se o tom zmiňuji? Skutečně jen okrajově a zejména z toho důvodu, že v těchto důležitých a zásadních změnách měl svoji úlohu i jih Čech. Tak kupříkladu odpovědnost za reorganizaci dělostřelectva byla svěřena zastánci významu tohoto druhu vojska, knížeti **Václavu z Lichtenštejna**. A ten se postaral právě o to, že první dělostřelecká škola v tehdejší monarchii vznikla v **Rudolfově** u Českých Budějovic, a stálé výcvikové centrum v **Týně nad Vltavou**. A na závěr mého krátkého odbočení od tématu se ještě zmíním, že v přímo v **Českých Budějovicích** byla u nádraží zaznamenána existence tzv. Artillerie – Bauhofu, zřejmě dílenského zařízení, navazujícího na potřeby výše uvedených výcvikových zařízení (skladování, opravy a kompletace dělostřeleckého materiálu).

Vraťme se raději k tématu. Výprava do Uher měla pro posledního Rožmberka nemalý osobní význam, a lze s úspěchem konstatovat, že poměrně pozitivní. S konečnou platností ho připravila o místo nezúčastněného diváka a vysunula ho do popředí českého politického dění. Reprezentace Českého království na vojenském kolbišti prokázala, že s ním musí počítat i panovník, a bezpochyby upevnila jeho společenskou prestiž. Schopnost založit penězi české vojsko přesvědčila věřitele, že rožmberské rezervy nejsou zdaleka vyčerpány, a posílila vladařův kredit. V tomto smyslu se potvrdily předpoklady, s nimiž Petr Vok generálskou hodnost přijímal.

Na druhou stranu však pobyt v blízkosti válčiště a bližší seznámení s organizací habsburského vojenství poskytlo Petru Vokovi ještě jeden velmi důležitý poznatek. Byl to poznatek, kterého mohl o více jak patnáct let později umně využít. Do důsledku pochopil, že soudobá válka se řídí naprosto jinými zákony než rytířské turnaje, jichž se v mládí nadšeně účastnil, že pokud chce sebe a své dominium uchránit před válečnými hrůzami, musí se spoléhat sám na sebe a musí se také na obranu včas připravit finančně i vojensky. Od poloviny devadesátých let se Petr Vok skutečně snažil vybavit své sídlo dostatečným množstvím účinných zbraní a munice (v té době byl jeho sídlem ještě stále Českých Krumlov, do 3. dubna 1602), a když došlo k vážnému ohrožení země vnějšími nepřáteli, byl na ně překvapivě dobře přichystán. Později však věnoval stejnou péči dvěma svým poddaným městům Třeboni a Soběslavi. Z uherské výpravy si opravdu nepřinášel pomyslné vavříny. Ale zkušenosti, k nimž se v tomto pozdním věku propracoval, byly mnohem cennější.

Kapitola III – Vpád Pasovských v roce 1611

V roce 1594, vrátíme-li se do doby odmítání generalátu, Petr Vok ve svém zdůvodnění, proč se nechce ujmout funkce velícího generála českého vojska, neváhal otevřeně tvrdit, že čeští páni, rytíři, zemané a měšťané nejsou pro válku způsobilí. Toto nelichotivé zhodnocení bychom mohli ještě dále doplnit – nebyli jako celek způsobilí, ani pokud šlo o politický a mocenský zápas o budoucnost svou a celého Království českého. Tvrdil, že ve válce s Turky šlo uzavřít zavčasů mír. Mnozí se domnívali, že v blížícím se střetnutí s Habsburky, které se kvapně blížilo, bude možné udělat totéž. Iluze o habsburských panovnících a o Habsburcích vůbec nebyly překonány a ti, kteří se jich dokázali rychleji zbavovat, byli v menšině. Hledělo se na téměř jako na radikály. Petr Vok se skutečně iluzí nepotřeboval zbavovat, neboť jimi – pokud jde o Habsburky vůbec a zejména pak o Rudolfa II. zvláště – nikdy netrpěl. Přesto se mu podařil v ekonomické záchraně rožmberského dominia vskutku „husarský“ kousek a to když část svých panství (Český Krumlov, Prachatice, Netolice, „výměny“ paláců a domů v Praze aj.) za „protislužby prodal“ právě císaři samotnému a přiznal na ně Rudolfovi „právo odúmrtě“. Tento zdařilý tah a úskok v jednom znamenal skutečně mistrovský tah před dotírajícími věřiteli, rádoby přáteli, před domnělými spřízněnými „Orsinimi“ (zejména ze zchudlých větví rodu de Orsini, kteří se množili jak houby po dešti), naléhajícími Švamberky

na „své dědictví“ (smluvně uzavřené v roce 1484 – listina o vzájemném nástupnictví v případě vymření jednoho z rodů, a s největší pravděpodobností podvodné, „skvělý“ a hlavně zdařilý pokus **Bohuslava Švamberka**), a dalšími „zájemci“. Kdo by si v té době dovolil kritizovat, že prodal své majetky císaři, a navíc vybědnuł z nejtěživějších dluhů a mohl tak zachovat celistvé rožmberské dominium s novým sídlem v Třeboni. Do té doby totiž císař v zemích Království českého nevlastnil žádné majetky a musel se plně spoléhat na vybírání „berní“ od královských měst a dalších panství v podřízenosti českých stavů. Petr Vok udržel rožmberské majetky, oddlužil se na přijatelnou míru a v „žebříčku nej-“, se posunul dolů jen na třetí příčku, za majetky **Jana Rudolfa Trčky z Lipy** a **Zikmunda Smiřického ze Smiřic** (na popis, jak k tomu mohlo dojít, není bohužel prostor). Ano, je pravdou, že mnozí z osob v okolí Rožmberka, a také někteří z pozdějších autorů, zcela nepochopili: „Proč Vok Krumlov prodal? Proč ho opouští?“ Opustit na sklonku svého života pradávné sídlo svého rodu a vlastně samotný střed „rožmberského nedílu“, to nechápal ani samotný rádce rožmberského vladaře pan Václav Březan. Sám vyřizoval některé záležitosti prodeje Krumlova a hlavně pak rožmberský archiv. A navíc v době, kdy už k tomu nebyl výslovně nucen, a to ani rozsahem dluhů, byť je pochopitelně ještě v té době měl. Pozdější ekonomický vývoj majetků Rožmberků to ostatně potvrdil. Řadou úspor, prodejů a z výnosů dominia a také těžby stříbra dokázal totiž Vok snížit dluhy (v roce 1596 bezmála 700 000 kop grošů) až na 408 957 kop grošů v roce 1599. To bylo již zcela přijatelné.

Petr Vok dosáhl v letech 1599 – 1601 dohody s císařem Rudolfem II. Po přesídlení do **Třeboně** se pouští do své nejrozsáhlejší stavební práce vůbec a zúročuje své získané zkušenosti. Postupně proměňuje Třeboň v nejlépe opevněné město v Čechách. Žádné přímé nebezpečí v té době nehrozilo a tak byla nasnadě otázka: „Proč a proti komu byla opevňována?“ V té době byl potenciální hrozbou pouze samotný císař. Celou svou autoritou se Rožmberk snaží zasahovat do věcí zemských. V Třeboni se scházejí špičky politiky Českého království, ale i významné zahraniční osobnosti, např. **Kristián z Anhaltu**. Petr Vok pokračuje ve stavebních pracích, buduje mohutnou zbrojnici, staví vlastní prachárnu a mlýn na výrobu střelného prachu. V Třeboni soustřeďuje desítky děl (zkušenost z vybavení české zemské hotovosti v roce 1594). Pozdější události ukazují, že soustředil ve svém novém sídelním městě tolik dělostřelectva, než bylo na obou stranách dohromady v bitvě na Bílé Hoře.

Jezdecká pečeť Petra Voka z Rožmberka

Stejně jako jeho starší bratr Vilém, tak i on jako feudální velmož středověku se staví proti posilování centrální moci panovníka. Na vlastní kůži zažil události a znal fakta své doby. Věděl dobře, jak byl získán souhlas císaře Maxmiliána II. s českou konfesí. Věděl, že byl získán podmínkou za zvolení Rudolfa II. císařem a hned vzápětí po jeho zvolení za českého

krále Maxmilián slib zrušil. Vybudoval si síť, kterou získával informace o událostech zásadního významu a dokázal je vyhodnocovat a reagovat na ně. Dostával např. listy od sedmihradského vojvody **Bočkaje** a měl informace z první ruky o řádění císařových vojsk v Sedmihradsku. Měl informace o tom, jak násilnicky a tvrdě postupuje Habsburk panující ve Štýrsku – **Ferdinand** – a jak tvrdě prosazuje katolicismus. Dokázal si tedy vypočítat, že díky nástupu Habsburků v Evropě s jejich rostoucí mocí, narůstá moc katolické církve a náboženská nesvoboda v habsburských zemích. Pochopil, proč byla vytvořena císařská tajná rada, a chápal spoustu dalších souvislostí. A určitě si pro sebe vyhodnotil, že věc českého stavovského státu bude ztracena, podaří-li se Habsburkům v zemích Království českého upevnit natrvalo. Petr Vok si nepřál pouze a jen svrhnout Rudolfa II. jako císaře a českého krále, šlo mu o to, aby Habsburkové z Čech zcela odešli.

Tragédií pro Petra Voka, ale i celé české politiky té doby bylo, že dosah a význam Rožmberkovy politické koncepce nikdo nepochopil. Nepochopili ho ani čelní představitelé české politiky (můžeme jmenovat jeho přítele **Václava Budovce z Budova, Karla staršího ze Žerotína, Jáchyma Ondřeje Šlika, Matyáše Thurna**). Vše bylo pochopeno až o deset let později, ale to už bylo příliš pozdě. Dokázal daleko dříve než ostatní pochopit, co je třeba dělat a na co se musí česká politika zaměřit. Pronikavost v orientaci v tehdejším českém i evropském politickém dění byla ohromující. Dokázal i vystihnout správně časově historický okamžik k zákroku, tady k vystižení okamžiku, kdy je třeba proti Habsburkům udeřit. Ačkoli nezastával žádné vysoké státní či politické funkce, tak měl jako Rožmberk tolik autority, že se české stavy až do roku 1609 řídily jeho pokyny a radami. A to se vlastně veřejného života v pravém slova smyslu neúčastnil!

Vok si byl vědom, že nadnárodní dynastie Habsburků může být poražena jak a jen zase nadnárodní institucí či organizací. Věděl, že dílčí úspěch, ať už osamocené české politiky nebo politiky jakéhokoli jiného státu, nemůže mít dlouhého trvání a vede ke konečnému neúspěchu. Přitom podmínky vývoje v Evropě pro vystoupení české opozice nemohly být svým způsobem lepší. Rudolf II. se dopouštěl čím dále, tím více chyb, vršil jednu chybu za druhou. Rodová rada Habsburků rozhodla, že „sloupem a hlavou rodu“ je Matyáš. A jak to mohlo dopadnout? Hlavním viníkem císařových neúspěchů byl najednou Matyáš a Rudolf vinil svého bratra ze všech svých neúspěchů a nezdarů. Rudolf se přestal řídit zdravým rozumem, odmítal podepsat uzavřený mír mezi Matyášem a Turky zprostředkovaný Bočkajem v roce 1606. Odmítl i výsledky vídeňské schůzky Habsburků o zastupování císaře a koadjuktora. Místo bratra Matyáše si zvolil vlastního zástupce, kterým se stal **Ferdinand Štýrský**. Protestanti v Říši ztratili důvěru v říšské instituce a v květnu roku 1608 vytvořili tzv. „**protestantskou Unii**“. Členové Unie se zavazovali v případě potřeby postavit společné vojsko. Kníže Anhalt hledal a zároveň nacházel podporu v Nizozemí a Anglii, rovněž u protestantských stavů vlastních zemí habsburské monarchie. Již v 90. letech 16. století **kníže z Anhaltu** objevil v Petru Vokovi nejvlivnějšího českého protestantského velmože. Veškeré plány o budoucím králi a dalším postupu a vývoji kazila nejednotnost v protestantském táboře, jinak chtěl postupovat Rožmberk, jinak Žerotín v Markrabství Moravském.

Počátkem roku 1608 se v Prešpurku sešli uherští a rakouští páni, kam je sezval arcivévoda Matyáš. Získal na svoji stranu většinu účastníků „sněmu“. Tak nějak začalo problematické řešení bratrovražděného boje mezi Matyášem a Rudolfem. Těch událostí kolem bylo tolik, že je těžké je v krátkosti popsat, pokusím se proto posunout časově dopředu. Celým stěžejním problémem bylo zajistit náboženskou svobodu v Evropě či v jednotlivých zemích, co slíbil Matyáš, odmítal Rudolf a obráceně. Vzešlo z toho nakonec to, že kníže Anhalt a Petr Vok se rozhodli podporovat Rudolfa proti Matyášovi, pochopitelně ze zřejmých důvodů. Vše vyvrcholilo „**stavovským direktoriem**“ na bouřlivém sněmu v Praze v dubnu roku 1609. Petr Vok se jej neúčastnil, ale řídil z Třeboně kroky plukovníka **Jana Lukána** v jeho službách.

Ve správnou dobu a úderně. Sněm se rozešel a svěřil vládu země „stavovskému direktoriu“, v jehož čele stanul **Petr Vok z Rožmberka**, kterého střídavě zastupovali **Václav Budovec z Budova** a **Jan Jiří ze Švamberka**. Několik členů tohoto direktoria stane v roce 1621 na popravišti na Staroměstském náměstí. Rudolf II. pod tlakem podepisuje **9. července roku 1609 Majestát** a spolu s ním vydali zástupci stavů „**Porovnání mezi stavy pod obojí a pod jednou**“. Bylo to svého druhu „prováděcí nařízení“ k Majestátu.

Toto vše byla jakási přehra k dramatu většímu, ke „Vpádu Pasovských“. Snahy obou Habsburků vzájemně proti sobě postavit Unii jasně dokazují, že dohoda a mír (tzv. „**Libeňský mír**“), který uzavřeli pod nátlakem pražského konventu knížat, nebyly myšleny vážně. Především je nemínil vážně Rudolf II., který sice slíbil rozpustit své vojsko, ale dál než k tomuto slibu se nedostal. Od dubna roku 1610 stály v **Pasově** čtyři silné žoldnéřské pluky, které najal na základě císařova patentu biskup **Leopold** pro tažení na **Jülich**. Toto pasovské vojsko se však do Jülichu nikdy nevypravilo. Tito žoldnéři měli ve skutečnosti Leopoldovi uchvátit českou korunu, tak to aspoň zamýšlel, zatímco Rudolfovi II. sliboval použití proti Matyášovi. První, kdo pochopil tyto záměry, byl Petr Vok. Již v březnu roku 1610 věděl proč se v pasovském biskupství zbrojí. Proto hned 21. března (měl v Pasově vlastní informátory)

1610 napsal varování zemským úředníkům a varuje je před hrozcím nebezpečím. Nevaroval však jen české stavy, obrátil se dopisem 2. srpna 1610 přímo na císaře. Císař se vymlouval, že nemá dostatek peněz na vyplacení vojska a tím pádem i na jeho rozpuštění. Třeboňský zámek se znovu stal místem četných politických setkání. Za vladařem přijížděli zástupci Rudolfa II. a české vlády, velitelé Pasovských i rakouští šlechtici, kteří zprostředkovávali vladařův styk s čekatelem českého trůnu Matyášem. V jediném dni, jak tomu bylo 5. října 2010, tam paradoxně současně pobývali představitelé všech hlavních znepřátelených táborů – vůdce evangelických stavů **Václav Budovec**, katolický radikál **Vilém Slavata**, Matyášův tajný rada **Fridrich z Fürstenberka** a dokonce i sám arcikníže Leopold. Zatímco Petr Vok s Budovcem a Fürstenberkem zvažovali otázku, jak se zbavit pasovského nebezpečí, Leopoldovi a pravděpodobně i Slavatovi šlo spíše o zjištění, nakolik je třeba počítat s rožmberským vladařem jako s překážkou při chystaném politickém zvratu v Čechách. Podzim roku 1610 patřil opravdu k nejtrapnějším kapitolám v dějinách české stavovské politiky, nikdo nic nechce slyšet nebo dělá, že neslyší. To vše mělo svoje pozadí. Jediným hmatatelným úspěchem a výsledkem současně bylo zajištění Zlaté stezky mezi Pasovem a Prachaticemi, jež vetřelcům uzavřelo volný průchod šumavskými hvozdy.

Zatímco v Praze zástupci stavů mařili čas neplodným jednáním, tak Rožmberk zbrojí. Plukovník Lukán najímá do služeb Petra Voka 500 mušketýrů (tzv. „**rožmberská gvardie**“) a na rožmberských panstvích byla sbírána hotovost, která měla asi 1 500 mužů. Na ochranu rybníčních hrází byla

*Plná „maxmiliánská“ zbroj
SZ Hluboká nad Vltavou*

na Třeboňsku vyzbrojena chasa pod vedením fišmistrů a fojtů. Třeboňská zbrojnice i nedaleký mlýn na střelný prach pracují naplno.

Rudolf II. a Leopold Pasovský, dvě rozhodující figury na rozehrané politické šachovnici, o skutečném rozpuštění vojska vůbec neuvažovali. Nakonec se Pasovští přesunuli jižně do Horních Rakous a koncem ledna roku 1611 odtud vtrhli do Čech. Od počátku se nechovali jako císařské vojsko, ale počínali si jako v pokořené nepřátelské zemi. Pasovští velmi snadno a bez nesnází ovládli Český Krumlov a České Budějovice a směrem na sever přes Tábor se blížili ku Praze. 15. února v krvavé řeži ovládli Malou Stranu, ovšem k dobytí Starého města pražského již nedošlo pro nedostatek sil. Až teprve spoušť, kterou za sebou Pasovští během 14 dní zanechali, konečně vyburcovala měšťany a šlechtu, aby rychle shromáždili posily a vrhli se bránit úporně proti vojsku Rudolfovu. Po ztrátě výhody a z obavy z přímého střetu s vojsky Matyáše raději Pasovští ustoupili k Českým Budějovicím. Měli snahu ovládnout oba jihočeské kraje – **Prácheňsko i Bechyňsko**.

Ještě před vpádem Pasovských uložil Petr Vok Lukanovi zpevnit hradby novými valy a sruby. Sám Vok prověřil ubytovací kapacitu, úroveň výzbroje rožmberských měst a zejména pak zajištění rychlého předávání zpráv na Třeboni o situaci v Čechách. Den po vpádu Pasovských do Českých Budějovic, 31. ledna 1611, Petr Vok „mobilizoval“ a povolal do zbraně vybrané měšťany. Rožmberský vladař, je-li to tak možné říci, konečně zúročil získané poznatky z válečného tažení na Turky. Petr Vok a jeho třeboňská pevnost vyrostli v symbol úspěšného odporu proti Pasovským. Pasovským zůstávala Třeboň (a nezapomeňme ani na Soběslav!) trnem v oku, a proto se jí pokusili někdy kolem 10. března dobýt. Jejich výpad měl být nenadálý. To ovšem nevěděli o perfektní „zpravodajské“ službě Vokově. Rožmberk neustále a trvale sledoval pohyb pasovského vojska po území obou krajů. Třeboň přivítala dobyvatele velmi dobře připravená a útok či přepad odrazila. Třeboňští způsobili vetřelcům značné škody a hlavně pobili mnoho žoldnéřů. Takže již 21. března se šířily po Praze rozmanité a přehnané zprávy o 1 400 mrtvých žoldácích a dokonce i mrtvém Leopoldovi. Skutečnost asi nebyla tak přehnaná, ale první úspěch znamenal pro obránce velkou vzpruhu. Krátce poté ztroskotál útok Pasovských na opevněnou Soběslav, byla rovněž dobře vybavena dělostřelectvem a vyznamenali se i ostatní ozbrojenci. Zprávy o obraně Třeboně a Soběslavi se šířili, tehdy ještě psanými novinami, po celé Evropě. Jméno Petra Voka se opakovaly v depeších papežského nuncia, stejně tak španělského, benátského, saského či bavorského vyslance.

Pak Pasovští začali vyhrožovat, že nechají prokopat hráze **rybníka Svět** a pomstí se zatopením Třeboně. A protože rostly obavy, že voda bude následně ničit i Prahu, tak konečně, po vyžádané pomoci Petrem Vokem na Matyášovi, asi 1 500 pěšáků a 600 jezdců posílilo posádku v Třeboni. Ostatně Petr Vok nesouhlasil s válečným řešením konfliktu a sám dával přednost a navrhoval jednání a rozpuštění žoldnéřského pasovského vojska. A opět se zaskvěl jako vyjednaváč! Nechtěl, aby trpěl lid v jižních Čechách a přišel i se vstřícným nápadem a krokem. Rovněž Matyáš byl nakloněn tomuto mírovému řešení a již mu bylo jasné, že po této Rudolfově trapné frašce, je jediné východisko z vážné vnitropolitické krize. 14. dubna 1611 se sám vyslovil pro smírné urovnání a požádal Rožmberka i stavy obou postižených krajů o půjčku na vyplacení zadržovaného žoldu. Nejtrapnější na celé této záležitosti jsou pozdější zjištění, že císař Rudolf II. nebyl vůbec chudý, ale že ve skutečnosti měl k dispozici částku, která by byla v tehdejší době každému vyrazila dech – vlastnil 2 miliony zlatých. Petru Vokovi svítila naděje na získání Českého Krumlova zpět. Byl sám ochoten poskytnout většinu peněz, navrhoval však, aby věřitelé – tedy on a šlechta z Bechyňska a Prácheňska – dostali do zástavy komorní panství Český Krumlov. Nelpěl na této podmínce a ona stejně zůstala nevyřízena. Sám se ujal vyjednávání, protože myslel na škody, jež přináší přítomnost a řádění Pasovských jeho dominiu a poddaným, na utrpení jihočeského lidu a na potřebu zajistit bezpečnost vlasti a upevnit svazky Čech s ostatními korunními zeměmi. V tomto duchu také

Vok napsal list 18. dubna Matyášovi a podle toho také přistoupil k jednání s umírněným představitelem pasovského vojska polním maršálkem **Michaellem Adolfem z Althanu**.

Ovšem situace nebyla tak jednoduchá, neboť arcikníže Leopold a velmi agresivně vystupující plukovník pasovské jízdy **Lorenzo Ramée** asi nepochopili situaci a nevzdávali se nadějí na tučnou kořist. Vok však využíval nespokojené žoldáky Pasovských, kteří trpěli nedostatkem, a jednotlivce a celé jednotky přeplácel a najímal do služeb Matyáše a českých stavů. Slibem amnestie si pojistil, aby Althan neodstoupil od dohody, a po několika spletitých jednáních konečně 21. května 1611 byla na světě podepsaná dohoda, za královskou komisi ji podepsal Petr Vok, s hrabětem z Althanu. Smluvní strany se zavázaly k vyplacení pasovského vojska do 14 dnů, jeho rozpuštění. Výjimku tvořily asi dvě tisícovky mužů, které měl plukovník Jan Lukan přijmout do nového Matyášova pluku, a také měl být vyveden z Čech.

To ovšem nebyl konec problémům, protože vyplatit zadržený žold pasovským vojákům, znamenalo zajistit a vydat částku ve výši 173 tisíc zlatých (což bylo přes 148 tisíc kop grošů míšeňských). Za to už by se tenkrát v zemích Koruny české dalo pořídit hodně velké panství. Z těchto prostředků slíbil plných 100 tisíc zapůjčit sám Petr Vok, a zbytek byl na obyvatelích obou jihočeských krajů (České království mělo tehdy, stejně jako dnes, 14 krajů). Petr Vok jednal v duchu svého předvánočního předsevzetí a neprodleně vyslal do Prahy a pak do Kutné Hory skupinu zkušených úředníků pod ochranou asi stovky ozbrojenců. V tamní mincovně

dali z jeho stříbrného pokladu vyrazit berné mince. Mimo jiné se obrátil také na Jana Jiřího ze Švamberka, „čekatele dědice“ rožmberského panství, aby přispěl na společnou půjčku. Švamberk sic uznal, že je nutné Pasovské vyplatit, ale že je na tom „finančně“ špatně a omluvil se, že prostě postrádá peníze a nemůže nic poskytnout. Asi dobře věděl, ale to věděl i Vok, že tato půjčka má velice blízko k daru. Vokovi to však nevadilo. Jan Jiří nastavil sobě i Vokovi neúprosné zrcadlo. Poslední Rožmberk se tímto činem zapsal do dějin (kterého se k němu chovají macešsky, snad až s výjimkou na **Františka Palackého**). Právě tímto činem totiž nejdůsledněji překročil omezený rámec vlastní společenské vrstvy i celé předbělohorské doby a svou nevšední péčí o mírovou budoucnost Českého království si zajistil vděčnou památku příštích pokolení. Již

Posmrtný štít Petra Voka z Rožmberka

koncem srpna 1611 se neodbytně přihlásil pokročilý věk (opět na tu dobu, a zejména mezi Rožmberky, nevídaný – 72 roků) a následky neúměrného přepínání sil během řešení konfliktu s Pasovskými a četnými vyjednáváním k zajištění míru a klidu v království. Onemocněl naposledy, trápila ho vodnatelnost (pravděpodobně důsledek cyrhoty jater), ozývala se celková vyčerpanost organismu. A ačkoliv nad ním bdělo tříčlenné kolegium tělesných lékařů, tak trpělivému pacientovi už nebylo nijak pomoci.

Petr Vok zemřel 6. listopadu 1611, spolu s ním odešel ze světa nejpřednější rod Království českého a významný evropský rod. Stejně tak, vymřením po meči, skončily svou dlouhodobou i kratší existenci, mnohé významné české rody a to v průběhu krátkého

časového úseku. Na konci 16. století a začátkem 17. století odešlo z dějin přibližně na 30 českých panských rodů. Jak kdyby postupně někdo všechny „otrávil“. Vše jakoby v očekávání události bitvy na **Bílé Hoře** v roce 1620 a na Staroměstském náměstí o rok později, v roce 1621. Kdo ví, jak by to asi s Petrem Vokem z Rožmberka dopadlo, kdyby ještě žil.... Skončil by svůj život na popravišti jako jeho přítel Václav Budovec z Budova a další zástupci českých stavů? Bylo pro něho asi štěstím, že se nedožil této doby a zejména doby následující, „doby temna“, jak ji trefně nazval spisovatel Alois Jirásek, doby pobělohorské, to proti čemu brojil a bojoval celý život.

Tak byl Petr Vok z Rožmberka „vojevůdcem bez vavřínů“? Vojevůdcem možná ano, ale člověkem a politikem v době renesanční, velkým vlastencem, nadaným vyjednávačem byl určitě na výši a řekněme v první linii. Za tuto činnost a vše, co vykonal pro země Království českého, pro poddané na rožmberském dominiu, pro lidi dobré vůle, tak za to by určitě vavřínový věnec zasloužil. Mohl by být dobrým vojevůdcem, veškeré předpoklady na konci svého života pro velmi schopného vojevůdce naplnil. Leč doba k němu byla skoupá a neposkytla mu dostatek prostoru a zejména příležitost k tomu, aby nabyté předpoklady mohl realizovat, snad právě kromě bravurního mistrovství ve zvládnutí „vpádu Pasovských“...

V článku byly použity úryvky z publikací:

Petr Vok z Rožmberka. Život renesančního kavalíra od Jaroslava Pánka, **Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance** od Jaroslava Pánka, **Václav Březan. Životy posledních Rožmberků /II/. Život Petra Voka z Rožmberka** od Jaroslava Pánka a **Petr Vok z Rožmberka** od Anežky Svobodové.

V článku byly použity fotografie z publikace Rožmberkové – stručný průvodce výstavou.

Další použitá literatura:

Jaroslav Pánek – Václav Březan. Životy posledních Rožmberků /I/. Život Viléma z Rožmberka

Jaroslav Pánek – Poslední Rožmberk. Životní příběh posledního Rožmberka

Jaroslav Pánek – Vilém z Rožmberka – Politik smíru

Václav Bůžek – Rytíři renesančních Čech

Alois Míka – Osud slavného domu. Rozkvět a pád rožmberského dominia

František Kavka – Zlatý věk Růží. Kus české historie 16. století

Bohumír Němec – Rožmberkové

Pavel Juřík – Jihočeské dominium

František Mareš – Václava Březana Životopis Petra Voka z Rosenberka

Další z výstav, které byly v rámci Rožmberského roku instalovány j. v jednom z regionálních muzeí v Jihočeském kraji. V rámci svých cest za Rožmberky jsem je také navštívil a zde Vám předkládám své hodnocení této výstavy. Má první cesta do Soběslavi se tak trochu nepovedla. Zapomněl jsem totiž, že je pondělí, a jak asi všichni víte, v pondělí je u nás většina kulturních památek uzavřena. Nicméně, alespoň jsem měl dostatek času na to, prohlédnout si toto město a zjistit, co je zde nového. A k podívání je zde dostatek zajímavostí. Jak jsem zjistil, byla opravena velká část dříve chátrajícího starého pivovaru, který se nachází na místě dřívějšího soběslavského hradu. Také domy kolem náměstí svítí novotou a naštěstí i v pondělí byla otevřena vyhlídková věž kostela. Nenechal jsem si tedy ujít možnost, podívat se na Soběslav z výšky. A při té příležitosti jsem mohl shlédnout i výstavu „Příběh soběslavských hodin“, která byla v jednom z pater věže instalována. A při odchodu z prostoru kostela jsem si navíc všiml čtyř náhrobních kamenů, které jsou zde umístěny.

Další můj pokus navštívit výstavu se již povedl. První, co mne uhodilo do očí při vstupu do úvodní místnosti výstavy byly dvě figuríny oblečené do renesančních kostýmů. Jakoby návštěvníka vítal sám Petr Vok z Rožmberka se svou chotí Kateřinou z Ludanic. A následovaly vitríny naplněné muzejními předměty, které doplňovaly panely s vysvětlujícími texty. Okamžitě mne zaujaly otisky pečetí jednotlivých Rožmberků – ze svého bádání v archivu jsem některé z nich znal, nicméně mne překvapila preciznost jejich provedení. Zvláště jezdecké pečete jsou velice krásné. A hned vedle jsem viděl další zajímavé předměty – početní peníze posledních Rožmberků. Z přednášek PhDr. Chvojky z Jihočeského muzea a z publikace p. Jiřího Záplaty „Horní a mincovní činnost posledních Rožmberků“ o jejich existenci vím a v publikaci jsou uveřejněny jejich kresby, ale ve skutečnosti jsem je viděl poprvé.

Velice mne zaujalo skloubení jednotlivých exponátů s panely, které struční, ale výstižně informovali návštěvníky o jednotlivých tématech. Panely byly číslovány, a proto mohl návštěvník výstavy postupovat od jednoho k druhému a vstřebávat informace spolu s pohledem na jednotlivé trojrozměrné exponáty. Postupně se tak dozvěděl o tom, jaký byl vztah města Soběslavi a rodu Rožmberků, kdo to vlastně byli Rožmberkové, mohli se seznámit se životopisem Petra Voka, jak to vlastně bylo s jeho vztahem k soběslavské rodačce, Zuzaně Vojířové, která se vlastně jmenovala Zuzana Vojířovna z Vacovic a byla členkou starého vladyckého rodu. O tom, že jako dvacetiletá přišla do bechyňského fraucimoru manželky Petra Voka, a byla služebnicí a přítelkyní Kateřiny z Ludanic až do její smrti v roce 1601. Údajně byla též milenkou Petra Voka a měla s ním dokonce dítě – syna, který byl odvezen a vychován do dospělosti. Nicméně její majetek z městské radnice záhadně zmizel a Zuzanka se prý jako Bílá paní se svíčkou zjevuje za okny Rožmberského domu.

Na dalších panelech se návštěvníci mohli dozvědět zajímavosti o soběslavském hradě, ze kterého ještě stále zůstala okrouhlá věž a zbytky příkopu u ní, ale také o záměru Petra Voka, vybudovat v Soběslavi akademické gymnázium a koleje tzv. Rožmberské školy. Ta také vznikla v jižním křídle soběslavského hradu. Byla určena jak Čechům, tak i zahraničním studentům a v letech 1613 – 1615 konkurovala pražské Karlově univerzitě. Petr Vok škole odkázal celou rožmberskou knihovnu. Ta tehdy čítala 11 tisíc svazků a v Soběslavi měla z nich vzniknout první veřejná knihovna. Plány bohužel zhatila jednak třicetiletá válka a také příkaz císaře, který si knihy nechal přivést do Prahy. Tam je objevili Švédové, takže většina z nich skončila bohužel ve Švédsku. Nicméně záměr Petra Voka se alespoň v současnosti podařilo městu naplnit tím, že v rekonstruovaném soběslavském hradě je umístěna městská knihovna.

Poměrně značná část výstavních ploch byla vyhrazena městským privilegiím. A to nejenom těm, jimiž určité výsady dávali městu Rožmberkové, ale i pozdějším. Na celkem čtyřech panelech jsou představována privilegia. Na prvním panelu je představena listina, na které je první písemná zmínka o Soběslavi, druhý panel představuje privilegia Jindřicha III. z Rožmberka z roku 1390 a Ferdinanda I. Habsburského z roku 1549, které Jindřichovo privilegium potvrzuje. Další panel ukazuje kupní smlouvu mezi městem Soběslav a Petrem Vokem na odkup rozsáhlého majetku, a poslední panel pojednává o době po Bílé Hoře.

Další panely a exponáty se vztahovaly k jednotlivým stavbám v Soběslavi – špitálu a špitálnímu kostelu sv. Víta, kostelu sv. Marka, Smrčkovu domu, Rožmberskému domu. V další místnosti byly exponáty a panely, které se vztahovaly k zajímavým a významným měšťanům rožmberské doby v Soběslavi. Mezi nimi byl zmíněn Jan ze Soběslavi zvaný Papoušek, rod Makovských, Řehoř Smrčka ze Sabinova a Jáchym Konvář. Závěr výstavy byl věnován dvěma okruhům. První byl zaměřen na ukázky toho, jak se Soběslav objevovala v kronikách, například v Rožmberské kronice Václava Březana, ve Smrčkově kronice „Letopisy města Soběslavě“, Hoffmanově kronice „Paměti Soběslavi“ i současných kronikách města. A druhým okruhem bylo, jak se odkaz Rožmberků projevil v současnosti města – například v jeho symbolech – znaku a vlajce. Podoba znaku přirozeně vyplynula z podoby dochovaných pečetí, z nichž nejstarší je již z roku 1371, a vlajka byla městu udělena v roce 2000. Kromě toho odkazy na Rožmberky je možno vidět i v pojmenování místních lokalit, ulic nebo rybníků. Také rožmberskou růží mohou návštěvníci Soběslavi najít na mnoha objektech ve městě, ale například i na dresech současných hokejistů Soběslavi.

Vzhledem k tomu, že jsem v letošním roce shlédl mnoho výstav s rožmberskou tematikou, mohu hodnotit, jak se která výstava podařila, a proto mohu říct, že výstava v soběslavském Rožmberském domě byla jednou z nejhezčích.

Výstava s podtitulem „Petr Vok z Rožmberka a vpád Pasovských“ byla v prachatickém muzeu zpřístupněna veřejnosti 3.6.2011. A rozhodně se má čím pochlubit. Podle sdělení, zjištěných z panelů se výstava týká prakticky posledního, dalo by se říci rytířského činu renesančního velmože Petra Voka z Rožmberka. Posledního činu proto, že se stal v druhé čtvrtině roku 1611, konkrétně v květnu a červnu, tedy prakticky půl roku před smrtí. A rytířský byl z toho důvodu, že svým činem – tedy vyplacení „výkupného“ za odchod pasovských vojsk z Čech. Pasovská vojska byla více než vojskem hordou hrdlořezů, kteří na jihu Čech přepadali, loupili a vraždili. Císař se k vyplacení dlužného žoldu neměl, není se čemu divit, vždyť Čechy habsburkové nenáviděli, tak proč by jim mělo vadit pár zavražděných sedláků nebo měšťanů. A na to, aby pasovské Rožmberská garda vyhnala silou bohužel nebyla dost početná, i když již v roce 1610 byla posílena a dozbrojena. Dokonce se pokoušel varovat okolí před ozbrojeným vpádem do Čech. Bohužel mu asi nevěřili a proto se na tento incident nepřipravili. Nebylo tedy jiné cesty, než začít s pasovskými vyjednávat o podmínkách jejich odchodu z Čech. Nakonec k dohodě došlo a protože peníze od císaře nepřicházely, rozhodl se Petr Vok nechat v Kutné Hoře roztavit a zmincovat stříbrný poklad. Ten si potom odvezli pasovští a opustili Čechy.

Toto je stručný příběh, pro který byla vytvořena ústřední expozice výstavy – postavy představují předání výkupného pasovským žoldákům, které se uskutečnilo na zámku v Třeboni. Další panely přibližují jednak rod rodu Rožmberků, samostatný panel má osoba samotného Petra Voka z Rožmberka a dále potom rožmberské panství Prachatice a Volary. Výstava se mi velmi líbila, a podle mého názoru byla druhou nejhezčí v letošním roce.

V únoru 2010 vyhlásila Česká národní banka soutěž na umělecký návrh pamětní stříbrné mince v hodnotě 200 Kč, a to ke 400 výročí úmrtí posledního představitele šlechtického rodu Rožmberků, Petra Voka. Uzávěrka soutěže byla 23.dubna 2010. Vyhlášení soutěže proběhlo prostřednictvím ČTK a internetu.

Podmínky byly následující:

- 1) Česká národní banka vypisuje neomezenou anonymní soutěž na návrh pamětní stříbrné 200 Kč mince, která bude vydána v roce 2011.
- 2) Soutěž se řídí ustanoveními § 847 - § 849 občanského zákoníku o veřejné soutěži.
- 3) Účelem soutěže je získání hodnotného a technickým podmínkám vyhovujícího návrhu. Vydáním stříbrných 200 Kč mincí má být nejširší veřejnosti připomenuto 400. Výročí úmrtí Petra Voka z Rožmberka, významného českého šlechtice, mecenáše kultury a posledního představitele rodu Rožmberků.
- 4) Na lící straně (aversu) je nutno umístit v opisu (při obvodu mince) nebo v nápisu (řádcích) název státu „ČESKÁ REPUBLIKA“ a nominální hodnotu mince se zkratkou peněžní jednotky „200 Kč“. Jako dominantu lící strany může být použit:

Hlavní technickou podmínkou soutěže bylo odevzdání sádrového kruhového návrhu samostatně lící a samostatně rubové strany o průměru 180 – 200 mm v patřičné síle aby snesl manipulaci. Mincovní pole musí mít tvar dutého zrcadla s nejnižším bodem uprostřed modelu, které se směrem k okrajům zvyšuje, což je podmínkou pro příznivou charakteristiku tečení materiálu. Maximální výška plastiky (reliéfu) ve středové části modelů je 2 mm. Plastika musí pokrývat nejméně 50 % plochy mincovního pole; plošné proporce plastiky na jedné straně musí odpovídat plošným proporcím plastiky druhé strany.

Předložené návrhy hodnotila komise dne 4.května 2010. Odbornou poradkyní komise byla PhDr. Marie Bláhová, DrSc. Z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Soutěže se celkem zúčastnilo 21 výtvarníků, kteří komisi předložili celkem 27 sádrových modelů. V prvním kole výběru komise vyřadila 15 sádrových odlitků, 7 návrhů, které se dle vyjádření komise vyznačovaly kvalitnějšími portréty Petra Voka a vyšší výtvarnou úroveň postoupilo do druhého kola.

Do třetího kola postoupilo pět návrhů, které podle mínění komise nejlépe vystihovaly zadané téma a z výtvarného hlediska byly nejzdařilejší. První cenu získal návrh MgA. Jana Hásky pro originální, vkusné řešení obou stran mince a moderně stylizovaný portrét Petra Voka, který ale nevybočuje ze ztvárnění doby, ve které Vok žil. Druhou cenu obdržel návrh pana Jaroslava Bejvly za znamenitou portrétní stranu a krásné řešení lící strany se ztvárněním pohřebního štítu. Třetí cenu komise udělila návrhu Mgr. Petra Horáka za velmi dobrý portrét, vyváženou lící i rubovou stranu a hezky řešený znak Petra Voka. Návrhu akademického sochaře Jiřího Harcuby a návrhu akademického sochaře Michala Vitanovského komise udělila ve třetím kole mimořádnou odměnu.

Bankovní rada rozhodla o realizaci mince dne 27. května 2010 a využila svého práva vybrat k realizaci jiný návrh než oceněný první cenou. Jako nejvhodnější k ražbě bankovní rada označila kombinaci lící strany návrhu pana Jaroslava Bejvly, který byl oceněn druhou cenou, a rubové strany návrhu Mgr. Petra Horáka oceněného třetí cenou. U návrhu Mgr. Petra Horáka bankovní rada zároveň doporučila upravit písmo, aby bylo sjednocené s písmem pana Jaroslava Bejvly, a odebrat ztvárnění růže mezi letopočty. Emise mince je naplánována na 19. října 2011.

Pramen: webové stránky České národní banky

1. Místo

2. Místo

3. Místo

... a takto vypadá konečná verze

Počátkem letošního roku jsem se s pracovníky Jihočeského muzea domlouvali na možnosti v rámci Rožmberského roku uspořádat výstavu. Při probírání jednotlivých témat jsme mimo jiné narazili na téma výskytu jednotlivých rostlin ve znacích obcí a od toho již nebylo daleko od toho, nabídnout řediteli Jihočeského muzea výstavu na téma Rožmberská růže v heraldických znameních současných měst a obcí Českobudějovicka. Ředitel muzea s tímto záměrem souhlasil, ale protože muzeum čekal začátek rekonstrukce, bylo domluveno, že se výstava uskuteční ve výstavní síni na českobudějovické radnici.

Tato výstava se svým zaměřením zařadila k akcím, kterými se i Jihočeské muzeum přihlásilo k odkazu rodu pánů s rudou růží v erbu. Rožmberkové se určitě nesmazatelně

zapsali do historie Českého království, ale hlavně do historie měst a obcí jižních Čech. Vždyť právě tady příslušníci rodu Rožmberků drželi největší panství a možná i proto je zde nejvíce obcí, které jako hlavní symbol, nebo ve společnosti dalších symbolů používají právě rudou růži „Rožmberskou“. V celém Jihočeském kraji je takových obcí do dnešního dne více jak 50. Výstavní prostor byl

rozdělen do dvou částí. V jedné části bylo možno vidět znaky a vlajky obcí okresu České Budějovice. Druhá část výstavního prostoru je vyhrazena některým vybraným symbolům obcí ze zbývající části Jihočeského kraje, tedy té části, kde měly své majetky Rožmberkové – okresů Český Krumlov a Tábor.

Panely byly členěny tak, aby návštěvníkovi zprostředkovali kromě vyobrazení znaku a vlajky také stručnou historii jednotlivých sídelních celků, ale také důležité informace, týkající se vystavených symbolů – tedy hlavně to, kdy jej obec získala a také jeho heraldický popis, odborně řečeno „blason“.

Výstava byla doplněna dvěma skromnými výstavními skřínkami. Nikoli však nedůležitými. V první z nich byly vystaveny repliky malovaných humpenů a znakových čiší, které na výstavu zapůjčil pan Milan Frajt. Tyto skleněné, ručně malované poháry se ve středověku běžně používaly. V té druhé výstavní skřínce byly vystaveny kopie pečeti Rožmberků a rožmberských měst, zapůjčených od pana Miroslava Milece. I pečeti byly ve středověku běžně používány, a to hlavně jako potvrzení pravosti vystavené listiny.

Hlavními vystavenými exponáty byly vlajky jednotlivých obcí. Vlajky byly dvojího druhu. Jednak vlajky slavnostní, vyšíváné na kvalitním materiálu, a také ukázky vlajek běžně používaných. Tyto vlajky jsou používány denně a tomu je přizpůsoben i materiál a způsob jejich výroby. Materiál je omyvatelný a způsobem výroby je potisk.

Prohlížel jsem návštěvní knihu a zápisy v ní a jako její spoluautor jsem byl vcelku spokojen. Naprosté většině návštěvníků se výstava líbila. Jediným jejím problémem bylo to, že byla tak trochu utajená. Jak už jsem psal v úvodníku, tak trochu jsme podcenili její propagování, což pro nás může být ponaučením pro příští akce.

Počátkem srpna byla ve tvrzi v Žumberku slavnostně otevřena výstava s názvem „Ryby a lidé“. Její podtitul zněl Rožmberkové a rybníkářství v jižních Čechách a ve Waldviertlu. Výstava byla uspořádána ve spolupráci s odborníky z Rakouska, kteří se také zúčastnili slavnostní vernisáže.

Výstava nebyla v tomto případě zaměřena na šlechtický rod Rožmberků, tomu se z celé výstavy vlastně věnovaly pouze dva výstavní panely a vitrina, na prvním byly základní údaje o vztahu Rožmberků k Novohradskému panství a na druhém základní data k posledním Rožmberkům, Vilémovi a Petru Vokovi. Vitrina stojící pod tímto panelem byla osazena ukázkami pečeti a mincí posledních Rožmberků.

Většina výstavy byla zaměřena na osoby, které se staraly o to, aby v jižních Čechách, a v tomto případě hlavně na Novohradsku a ve Waldviertlu rybníky vznikly, ale i o lidi, kteří pracovali v běžném životě přímo při chovu ryb a případně i jejich lovu a zpracování. Těmito osobami byly například rožmberští stavitelé rybníků – Štěpánek Netolický, Matyáš Ruthart z Malešova a konečně Jakub Krčín z Jelčan. Mezi exponáty, které je možno přiřadit k těmto třem stavitelům rybníků byly přístroje, které potřebovali k zakládání jednotlivých staveb a k jejich vyměření. Další představovanou skupinou lidí byli úředníci – jeden z nich dokonce seděl za svým stolem přímo na výstavě. Nejednalo se samozřejmě o živého člověka, ale o figurýnu. Součástí výstavy bylo ostatně těchto figurýn více – představovali stavitele rybníků, ale i rybáře. Součástí výstavy byla i nově rekonstruovaná loď a ukázky předmětů, které byly v souvislosti s životem kolem rybníků nezbytné, jako například výše zmíněná loď, různé druhy sítí, kádě, ošatky, saky, vrše a další exponáty. Kromě toho obsahovala výstava i ukázky různých dobových map a také jedno dioráma s ukázkou toho, jak kdysi probíhal výlov rybníka. A ještě na jeden exponát nesmím zapomenout. Byl jím tzv. Sedlčanský kancionál, ve kterém je snad jediné vyobrazení podoby Jakuba Krčina z Jelčan.

Celá výstava byla doplněna jednak expozicí Waldviertlu, která byla umístěna v rohové baště a také kulinařskou ochutnávkou pokrmů, připravených podle starých receptů kuchařem Petrem Stupkou.

5.listopadu 2011 byla v Třeboni provedena rekonstrukce pohřebního průvodu Petra Voka z Rožmberka. Podkladem pro tuto akci byl zápis rožmberského kronikáře Václava Březana. Akce sama byla oznámena několik dní předem v Českobudějovických listech, kde bylo napsáno, že tento den bude k vidění v Erbovním sále expozice „Rozloučení s Petrem Vokem“, která by měla obsahovat deset historických předmětů spjatých s posledními dny šlechtice. Mezi těmito předměty měla být závěť Voka, kterou sepsal v dubnu 1610, pasáž z kroniky Václava Březana, která popisuje pohřební průvod, pohřební prapory, štít, kopie prstenu a také renesanční kabinet s erby Petra Voka a jeho dvořanů. Jestli uvedené předměty výstava obsahovala či nikoliv ale nemohu říci, protože jak já, tak všichni ostatní návštěvníci, kteří po zakoupení vstupenky (bez ní se nikdo do sálu nedostal) zmíněný erbovní sál v období od 10 do 12 hodin navštívili, nemohli vidět prakticky vůbec nic. Erbovní sál byl totiž ponořen do tmy – jediné světlo, které dovnitř pronikalo bylo to otevřenými dveřmi, dvěma miniaturními okny, které dle mého názoru asi někdo opomněl zakrýt a také dvěma svíčkami. I když bylo vstupné pouhých 20,- Kč dalo by se říci, že tyto peníze návštěvník doslova vyhodil oknem. Neviděl totiž naprosto nic.

Opak by se dal říci o následujícím dění. Nejprve byl ženou v historickém kostýmu přečten zápis z rožmberské kroniky napsaný Václavem Březanem a následně proběhla podle tohoto zápisu i rekonstrukce celého obřadu a pohřebního průvodu. Tak, jak bylo Václavem Březanem zaznamenáno, řadili se postupně jednotliví účinkující a nakonec průvod prošel zámeckým nádvořím a pokračoval po třeboňském náměstí směrem ke Schwarzenberské hrobce.

Výsledek celé akce je tak trochu rozporuplný – na jedné straně se účinkující opravdu snažili, a v nepříliš vysoké teplotě listopadové soboty to rozhodně nelze jinak než ocenit, na druhé straně byla celá akce pro mnohé z návštěvníků zklamáním, protože akci navštívili možná hlavně z toho důvodu, že byly zvědaví na slibované exponáty, které měly být vystaveny poprvé a možná naposled na dlouhou dobu. K této skupině návštěvníků se řadím i já. Pro mne byly hlavně první část akce – tedy prohlídka expozice v Erbovním sále rozhodně naprostým zklamáním.

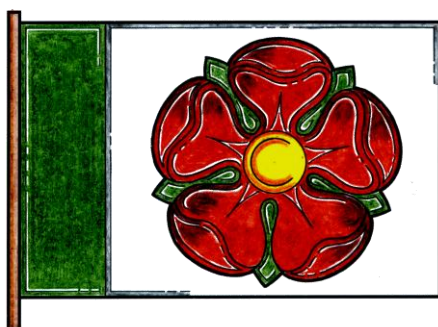
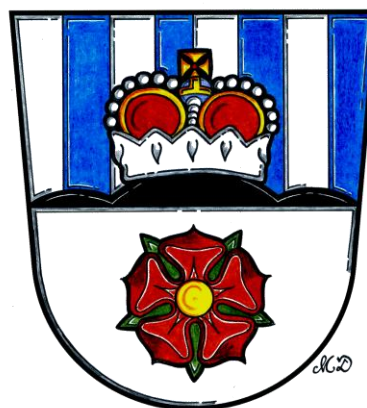
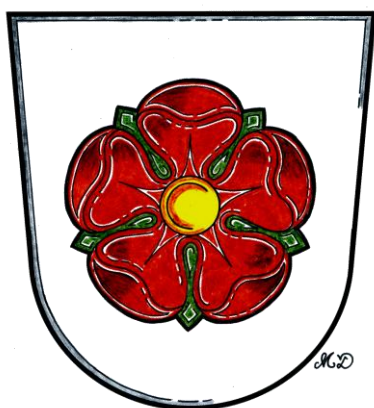

Jak jsem v minulém čísle začal, tak i v tomto pokračuji. Známkou a obálkou prvního dne vydání se tentokrát váží ke znaku města s Rožmberskou růží – města Soběslavi. Známkou byla vydána Československou poštou v roce 1990, jak je vidět na datumu razítka – přesně dne 28.března 1990. Známkou byla součástí série čtyř známek se znaky měst – dalšími známkami byly známky se znaky měst Poděbrad, Prostějova a slovenské Bytče.

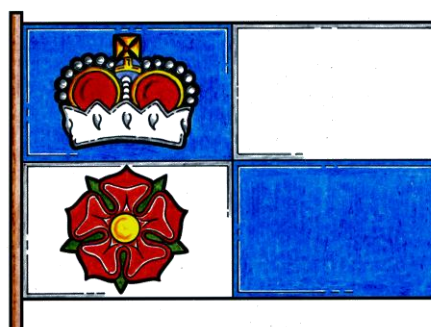

Autorem návrhu známky a rytcem byl Josef Herčík. Jako předloha pro vytvoření známky mu posloužil historický znak města Soběslavi. Původně, tedy v průběhu 13. až 15.století, používalo město pečeť s erbem své vrchnosti, pánů z Rožmberka. Od roku 1444 ale začalo město používat pečeť, z níž se postupně vyvinul znak města. Jeho popis je podle knihy Jiřího Čarka – Městské znaky v Českých zemích následující: „Na modrém štítě je stříbrná městská hradba mezi dvěma čtyřhrannými, rovněž stříbrnými věžemi. Hradební zeď vrcholí čtyřmi červeně krytými stínkami. Uprostřed je otevřená brána bez vrat s vytaženou zlatou mříží a před ní je dřevěný můstek na dvou sloupech v přirozené hnědé barvě nad vlnami přirozeně zbarvené vody na okraji v patě štítu. Věže viditelné zčásti i z pravé strany, mají v přízemí štěrbinovou střílnu, ve výši cimbuří mají vystupující římsu a nad ní dvě malá čtvercová okénka, v horním patře pak jedno větší okno obdélné. Věže vrcholí červenými valbovými střechami se zlatými makovicemi. Nad hradbou mezi věžemi je štítek s erbem rožmberským, tedy stříbrný s červenou pětistlou růží se zlatým středem a zelenými lístky kališními.

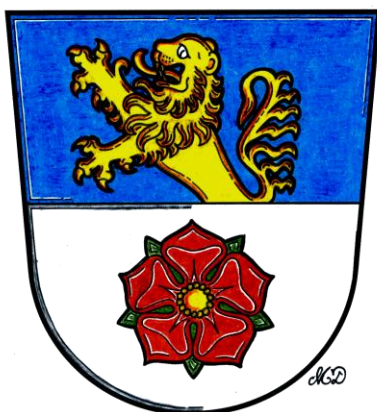
Autorem návrhu obálky prvního dne vydání (FDC) byl Josef Herčík. Na obálce je vyobrazení pečeti

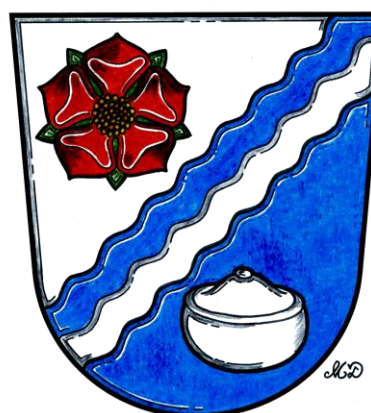
Deštná

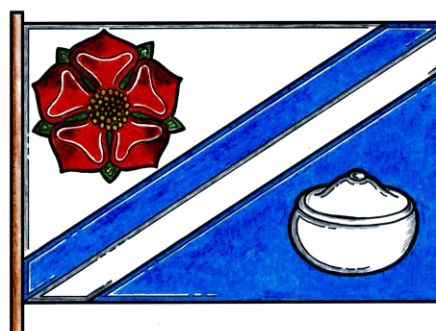
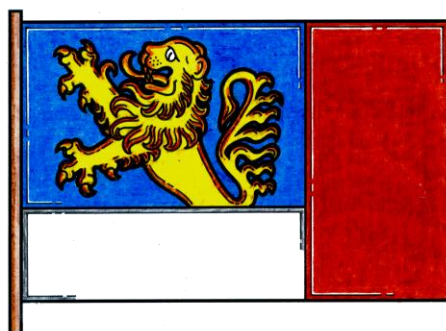
Domanín

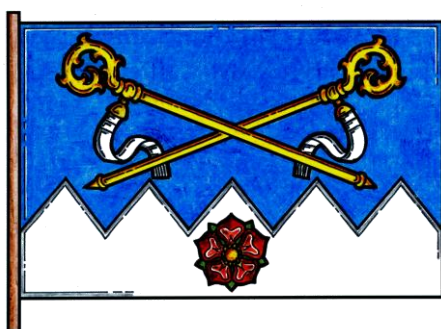
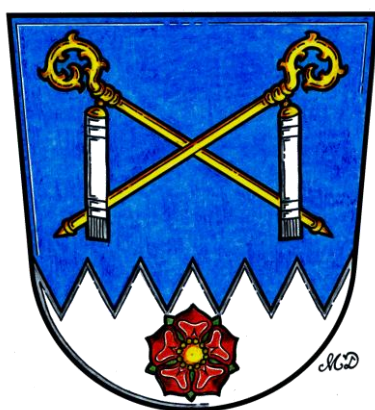

Dražice

Majdalena

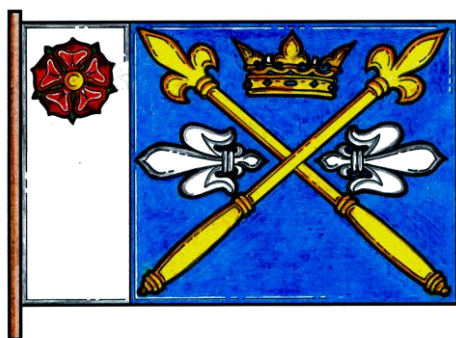
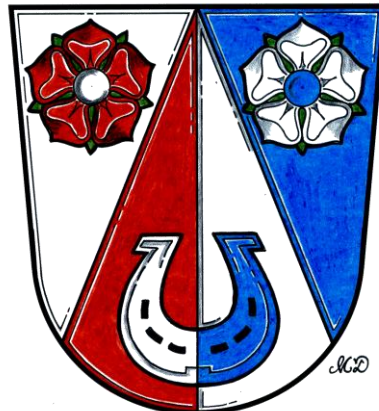

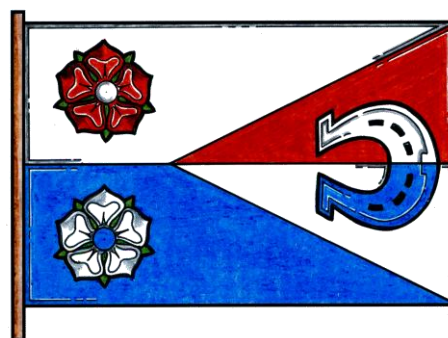
Přeštice

Radimovice u Želče

Řípec

Slapy